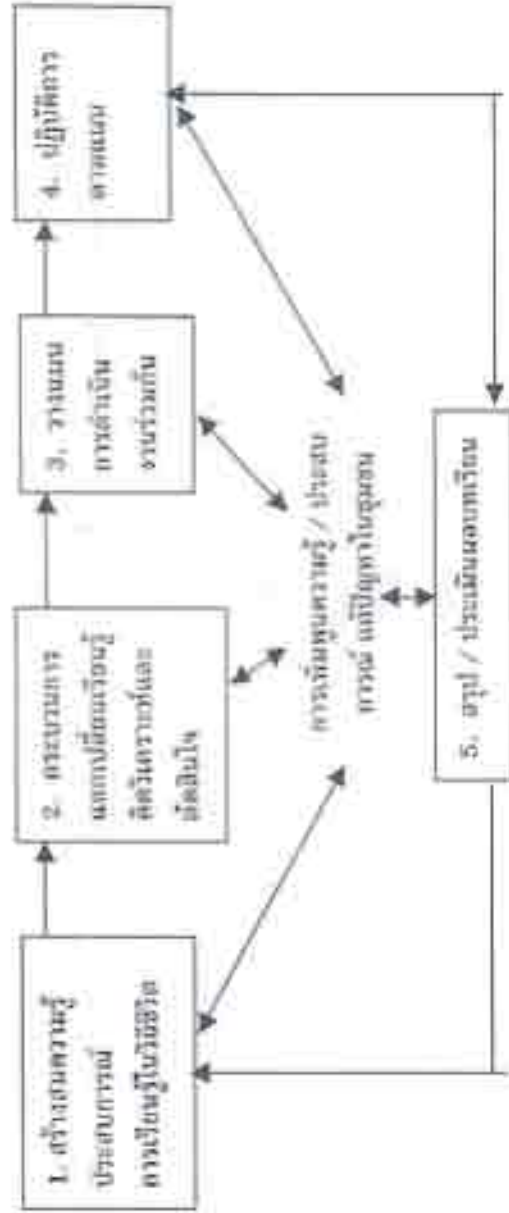
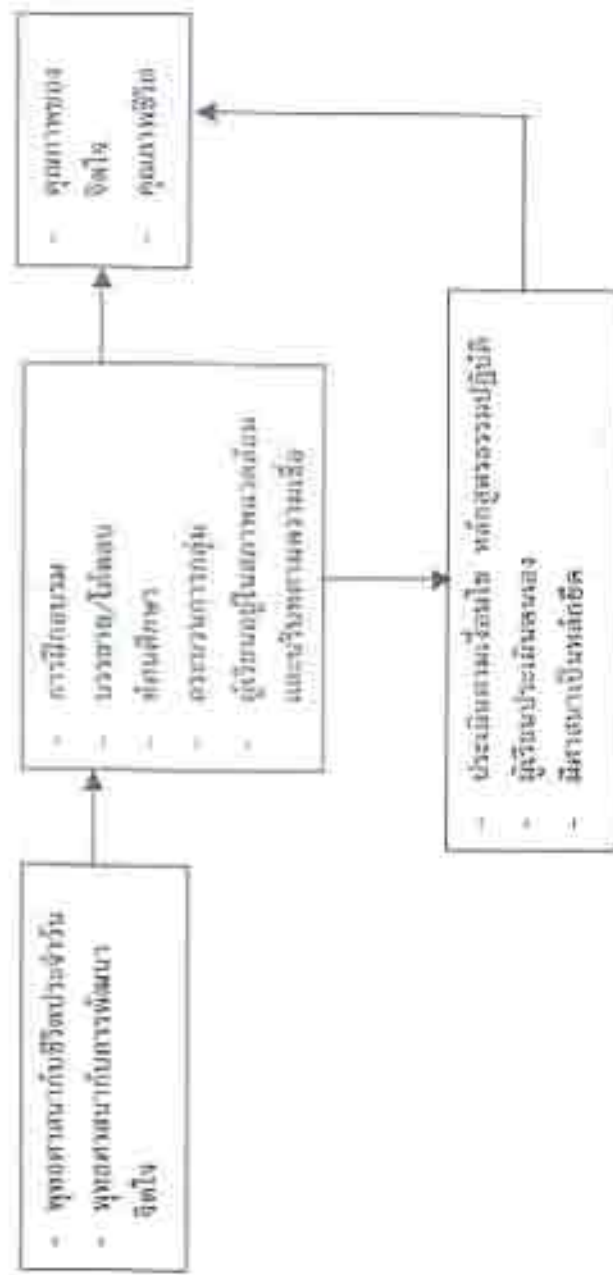

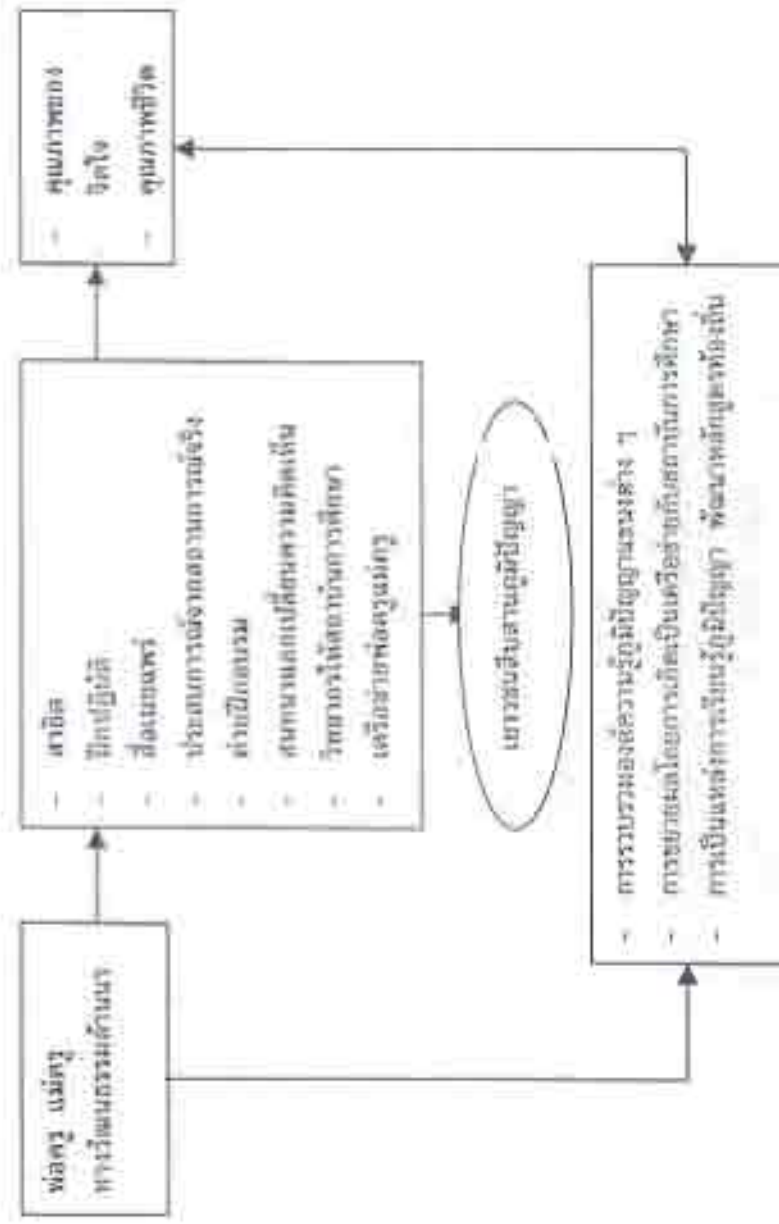
ภาพที่ 6 รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ : ชุมชนวัฒนธรรมของชนเผ่า

จากภาพที่ 6 จากรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเองทุกอย่าง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นสร้างปัญหาตามสื่อย่อยและแหล่งองค์ความรู้ต่าง ๆ ทุกรูปแบบ มีการประเมินผล/ติดตามผลกันเอง ไม่ใช้การติดตามตรวจสอบจากภายนอก การตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิผลมีอยู่ตลอดเวลาในเนื้องาน ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็มีการปรับแก้ไ้ทันที องค์ความรู้จึงเกิดจากการปฏิบัติจริงจนชำนาญและเชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญกับสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างแท้จริง และสามารถสื่อสารสาระสำคัญและแหล่งองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้ง 5 ขึ้นต่อกันดังกล่าว ชุมชนมีการแสวงหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มเติมตลอดระยะเวลาด้วยวิธีการพูดคุยสอบถาม การทดลองทำ ศึกษาดูงาน และการมีกิจกรรมที่เห็นด้วยโดยหน่วยงานเครือข่ายในและภายนอก เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จุดเด่นของรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนวัฒนธรรมของชนเผ่านี้ คือ การที่กระบวนการเรียนรู้มีฐานจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งตัวเป็นเจ้าของและควบคุมโครงการของตนเอง โดยทุกฝ่ายเห็นเป็นปละสงค์ ดังนั้นความคงอยู่และความสำเร็จตามเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ก็จะมั่นคงมีความยั่งยืนและสำเร็จในระดับสูง

ภาพที่ 7 รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ : สัมภาษณ์

จากภาพที่ 7 ในรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ จะมีลักษณะของการสร้างสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องและ
 ก่อให้เกิดความต่อเนื่องและปฏิบัติ ผู้เรียนแม้ว่าจะเรียนวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ก็ไม่ใช่จะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม และปฏิบัติ
 ภารกิจไปพร้อม ๆ ไปด้วยองค์ความรู้ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ผู้เรียนที่เรียนในหลักสูตรนี้ มีความสัมพันธ์ในคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี และมี
 ความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพจนสามารถพึ่งตนเอง และดำรงชีวิตอยู่บนฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและความพอเพียง

ภาพที่ ๘ รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ : โหมดสืบสืบสถานการเรียนรู้

จากภาพที่ ๘ รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ : โหมดสืบสืบสถานการเรียนรู้จะเป็นตามลักษณะของวัฒนธรรม คือ เรียนตาม
พอใจ เรียนตามโอกาสที่ผู้เรียนสะดวกและช่วงระยะเวลาของการเรียนรู้จะเป็นตามลักษณะของวัฒนธรรม คือ เรียนตาม
แต่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้และสืบสืบตามบริบทของตนเอง ในกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไปตามวัฒนธรรมชาตินี้เอง ที่น่าจะเป็น
ส่วนสำคัญที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักและผูกพัน ซึ่งจะเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งรวมกันได้มากกว่า การเรียนรู้ที่จัดให้เพียงผู้เรียนไม่ใช้ผู้ที่
ต้องการจะเรียน ดังเช่นการจัดการจัดการเรียนรู้เช่นนี้ จึงนับเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติ จิตสำนึกและความยั่งยืนในการเรียนรู้และสืบ
สืบทอดวัฒนธรรมที่แท้จริง

ลักษณะและแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และชุมชนเข้มแข็ง

จัดตั้งกลุ่มอาชีพของประชาชน รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มเมล็ดพันธุ์ กลุ่มธนาคาร กลุ่มคนจนอาหาร กลุ่มเกษตรกรรมชาติ กลุ่มผลิตไข่ เป็นต้น มีภูมิปัญญาของชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางในการถ่ายทอด เช่น จัดงาน นัดถั่วถั่ว ถั่วถั่วถั่ว เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้

ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือ จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยผ่านกลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ประชาชนที่สนใจจะประกอบอาชีพใด หรือต้องการมีรายได้ จะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมตามกฎหมายเกณฑ์ของกลุ่ม

- สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- การอาศัย
- ชุมชนปฏิบัติ
- ฝึกอบรม/เผยแพร่
- ศึกษาเรียนรู้

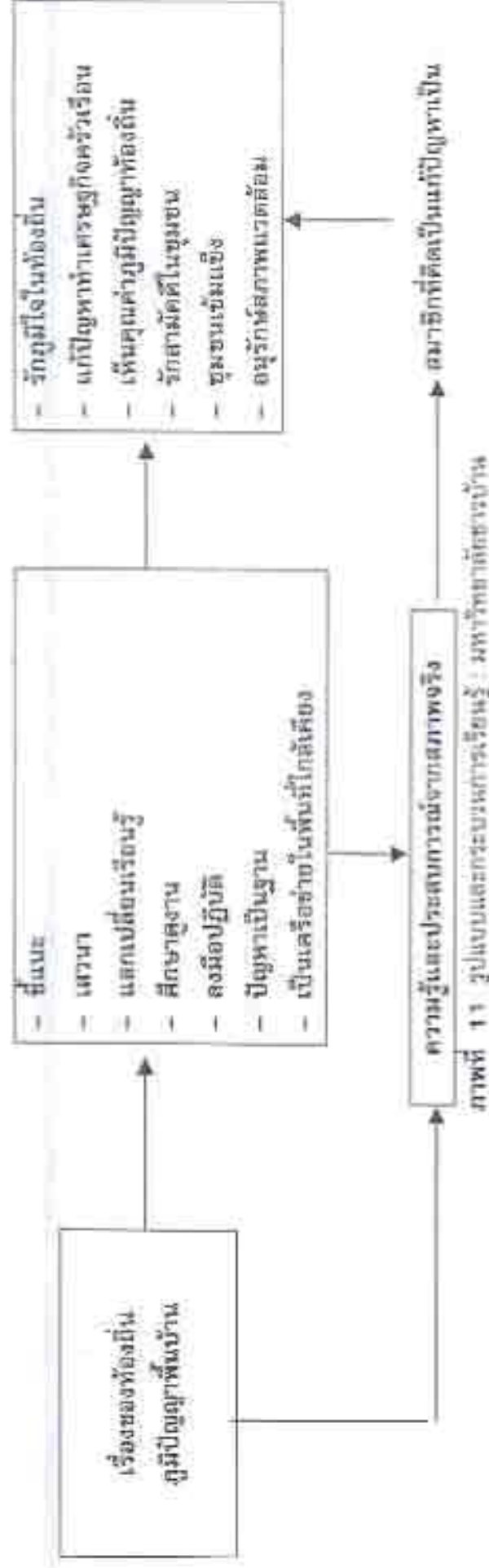
ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนรู้

- ประชาชน เด็ก และเยาวชนร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน
- ประชาชนและเยาวชนเข้าสู่อาชีพและการมีรายได้ โดยเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ มีช่องทางไปประกอบอาชีพนอกชุมชน
- เป็นแบบอย่างความสำเร็จเป็นชุมชนเข้มแข็ง และมีการพัฒนาแบบยั่งยืน

ภาพที่ 10 รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ : ชุมชนสีขาว

จากภาพที่ 10

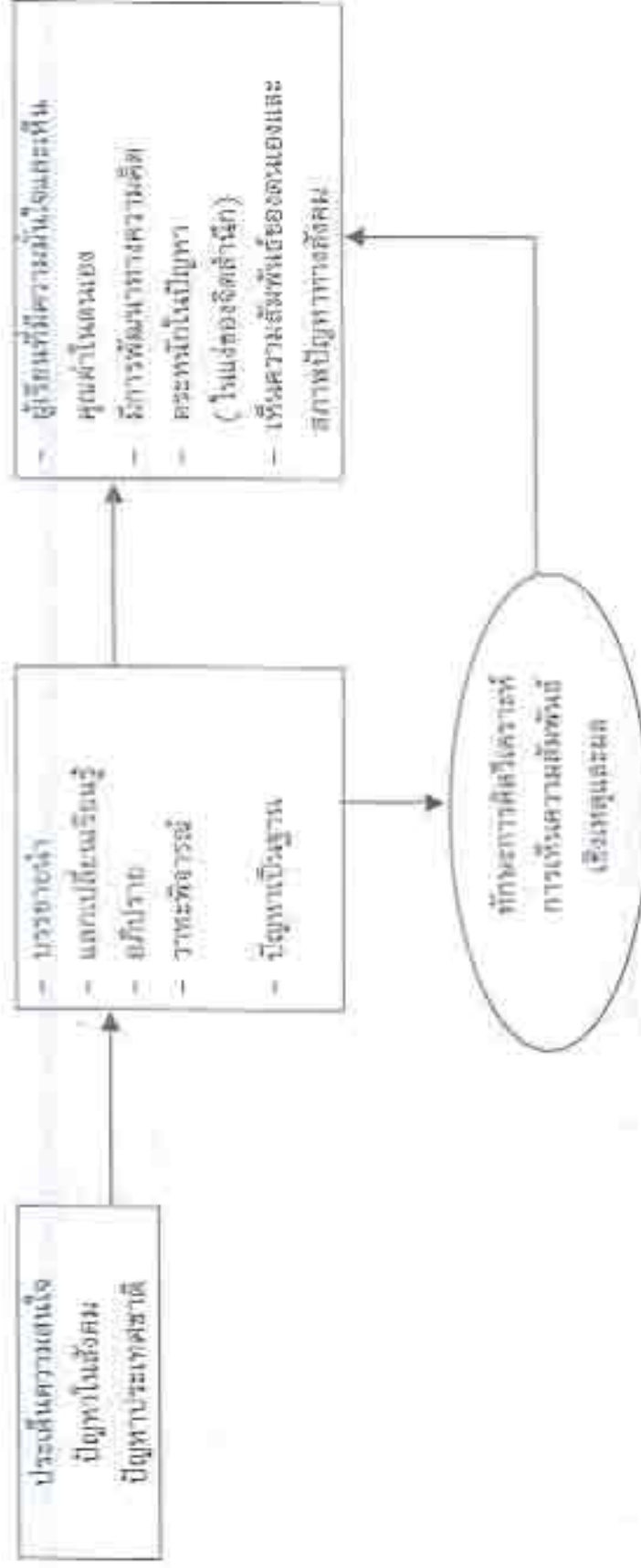
ชุมชนแห่งการเรียนรู้หมู่บ้านสีเขียว เริ่มจากชมรมลูกธัญธากำกับโดยพิสิษฐพรหมชาติ เมื่อเกิดต้นโด้ลงกล่งบัวหน้าเรือนและไร่นาเกิดทนายเสือประชาชนในชุมชนหันหน้าไปศึกษาทั้งเพื่อหากำกับก็พูดหา จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในครัวเรือนจะประกอบอาชีพอะไร ตัวเรารู้ตัวเองอย่างไร และมีการจัดชุมชนอย่างไร จึงจะทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างดี จึงจะทำได้ประชาชนในชุมชนอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ควรจะต้องอาชีพต่าง ๆ จะเกิดขึ้นหลากหลาย เพื่อช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้ กลายเป็นกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพของชุมชน จากการปรึกษากลุ่มอาชีพไม่น้อยกว่า 20 กลุ่ม ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ เกิดกลุ่มและ สภากระฉ่อนทรัพย์ขึ้นเริ่มตั้งแต่เรื่อง ซึ่งกลายเป็นชุมชนที่ประชาชนแยกให้ควมสนใจมาศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย

จากภาพที่ ๑๑ รูปแบบและการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดจากผู้มีด้านปัญญาไปชุมชน หรือเป็นที่ยอมรับยกกันในปัจจุบันว่า ปรัชญาชีวิตจะเป็นผู้แสวงหาให้ถึงจุดหมายปลายทาง ผู้มาทางปัญญาคือผู้ที่ตนเองได้เลือกเฝ้าปัญหาไม่พองการ การศึกษาด้านการเสริมสร้าง หรือด้านการเรียนรู้ที่จะใช้วิถีทางทางวัฒนธรรมชาติเป็นแบบในการทำการทาง กษัตริย์

ผู้นำทางปัญญาได้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง การเกิดเครือข่ายในระหว่างชุมชนนี้ มี ผู้นำทางปัญญา เพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาทัน นับเป็นความสำเร็จสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ประเด็นข้อสังเกตหลักคือการเกิดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนและนี่คือภาคี ผู้นำทางปัญญาที่วิจัยทัศนวิสัย มีความตื่นตัว ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมไว้ในสถานที่แปลงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ ครัวบาสุทท์ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้นำทางปัญญาของชุมชน อีกทั้งคณะที่กล่าวถึงได้มอบ ได้ว่าเป็นหลักสำคัญในการสร้างและผลักดันให้การเรียนรู้ในสังคมโดยบุคคลในสังคมและกลุ่มลัทธิที่สืบทอดมา ไม่เกิดการเรียนรู้อะไรร่วมกันและคงอยู่อย่างยั่งยืน องค์การของชุมชนยังได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดำเนินไปได้ และเป็นแหล่งทรัพยากรความรู้ด้านภูมิปัญญาที่สำคัญที่สถาบันการศึกษาสามารถเป็นเครือข่ายและสนับสนุนให้ผู้ใช้เรียนได้ภาคีภาคีความรู้ที่เป็นแหล่งแห่งหนึ่ง

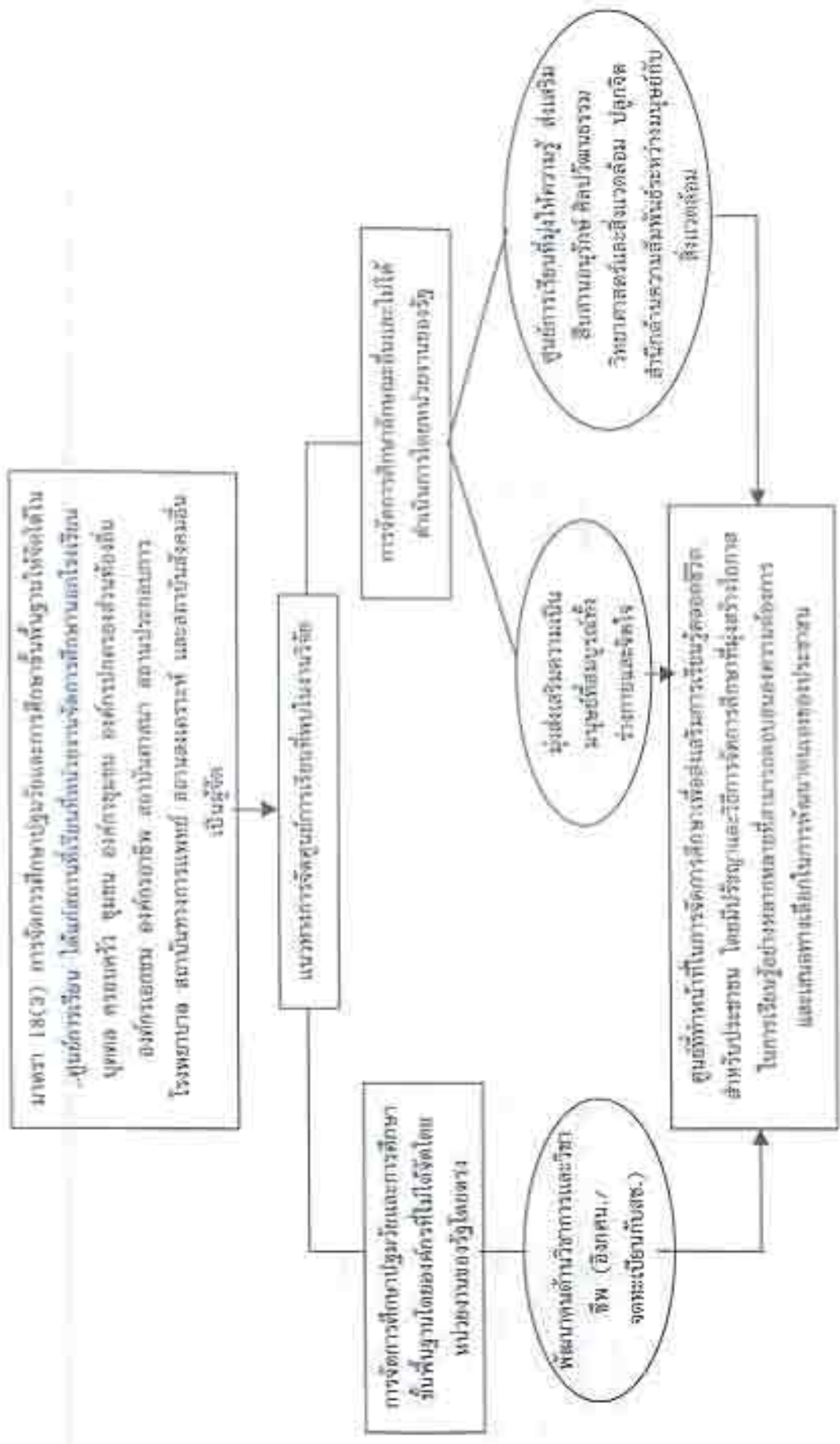

ภาพที่ 12 รูปแบบและกระบวนการการเรียนรู้ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากภาพที่ 12 รูปแบบและกระบวนการการเรียนรู้ ที่เกิดในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ที่เข้าสายสอดคล้องกับแนวคิดของ van Manen ที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นการเรียนรู้ที่จัดในมหาวิทยาลัยเพียงครึ่งยศด คล้องกับวิธีศึกษาของ van Manen ในแง่ของการจัดเครือข่ายแห่งโอกาสการเรียนรู้(Opportunity Web) ให้ประชาชน ซึ่งเครือข่ายนี้จะอยู่ภายในประเด็นของการ จัดว่าให้ผู้ใช้ (นักวิชาการ) ได้พบกับประชาชนตรงกับประเด็นหรือเนื้อหาที่ประชาชนสนใจ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง เกือบถึงที่นำเป็นประเด็นสำคัญพูดคุย คือถึงที่สัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้เรียนได้มีโอกาสเลือก

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เป็นผู้พูด เป็นผู้ตั้งคำถามมากกว่าผู้รู้หรือแม้วิชาการเป็นการให้โอกาสนักเรียนที่ได้รู้ความ คิดของตนเองได้เกิดความตระหนักจากการเข้าสู่กระบวนการสืบค้นเพื่อหาคำอธิบายและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในบริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองเป็นการจัดการศึกษาเอกระบบเพื่อ การเสริมพลังอำนาจแก่ประชาชนตามลักษณะที่ *Small Group* ได้นำเสนอแนวคิดและกลไกเกี่ยวกับข้อสรุปหลายประการของ *Kindegseley* (1979) เป็นต้นว่า ประชาชนไม่ได้เป็นเจ้าของสิ่งที่จะเรียนรู้ มีทางเลือก (ได้รับการยอมรับ) สามารถนิยามและคิดได้ตัวเองได้เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปราย วาทะพิจารณา หรือการตั้งประเด็นปัญหาเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียนและดำเนินไปตามธรรมชาติ ไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของตารางเวลา หรือกรอบหลักสูตรซึ่งเป็นสาระในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สัมผัส นับเป็นฐานประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนได้รับรู้ถึงความเชื่อมโยงของความรู้และโอกาสของผู้เรียนรู้ ที่ผู้เรียนได้ผ่านประสบการณ์นั้น นอกจากได้รับการชี้แจงในแง่ของความตระหนักความสำคัญ และการตีความเพื่ออย่างมีเหตุผลแล้ว ยังจะได้เกิดความเชื่อมโยงในแง่ของการเรียนรู้ ตลอดจนชี้แจงระดับโดยอยู่ในตัวของผู้เรียนแต่ละคนไป

คณะแพทยศาสตร์แห่งศิริราชพยาบาล (โดยเฉพาะอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น) เป็นศูนย์การเรียนรู้แบบหนึ่ง สำหรับผู้เรียนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่ต้องการรู้ถึงและพัฒนาศักยภาพของตนเองไปสู่ความก้าวหน้าในชั้นสูง เพื่อการพัฒนาความสามารถ ความตระหนักในตนเองของผู้เรียนทั่วไป มหาวิทยาลัยเที่ยงคืนคือแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสำคัญต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งสืบสานมรดกการเรียนรู้ของผู้คนสมัยใหม่ ที่มีคุณค่าในสังคมอย่างแท้จริง

จากการสังเคราะห์แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ในประเทศไทย พบว่า จะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ใช่ของรัฐจะเป็นการจัดดำเนินการโดยไม่หวังผลกำไร ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการจัดและการดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างรอบแนวคิดและปรัชญาที่สำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาที่ชัดเจน เช่น โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียนแสนสุขโครทักกะ ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย โรงเรียนผืนประสาทวิทยา จะดำเนินการภายใต้ปรัชญาของวงกลมศรพิ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กเล็กจนถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านทักษะชีวิต สติปัญญา และบูรณาการทุกอย่างให้สอดคล้องกัน

โรงเรียนหมู่บ้านเด็กสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดของ Summer Hill ซึ่งเป็นการจัดบรรยากาศที่ให้เสรีภาพและฝึกพัฒนาการในผู้เรียนให้รู้จักในเสรีภาพและรับผิดชอบตนเอง สัมผัสอากาศในเครื่องต่าง ๆ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับการสร้างชุมชนผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อให้บุคคลได้อยู่ในบริบทของสังคมที่มีภาวะธำรงวิถีพุทธปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อไปพร้อม

โรงเรียนวัดศรีบัวบานได้จัดเป็นศูนย์สร้างเยาวชนให้มีความรู้ ในขณะที่ยุติเรียนเป็นนักเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งนับเป็นการเตรียมเยาวชนให้เข้มแข็งและออกไปดำรงชีวิตในสังคมได้ ส่วนบ้านเรียน (Home school) ดำเนินการด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้บุตรหลานได้เรียนรู้ทั้งวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างมีความสุข มีการเกิดเครือข่ายในระหว่างศูนย์เหล่านี้ โดยศูนย์ประสานการจัดการศึกษาครอบครัวเป็นแกน ขณะเดียวกันแต่ละครอบครัวที่จัด Home schooling ก็ได้เชื่อมโยงจดทะเบียนบุตรหลานไว้กับโรงเรียนในระบบ สำหรับชุมชนการเรียนรู้สมเด็จดำเป็นการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับชาวไทยภูเขา ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยให้ทั้งความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนและมีการทวนสอบวิชาสหศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้กับผู้เรียน ซึ่งนักเรียนจะอยู่ประจำและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน นับเป็นการให้โอกาสเด็กหญิงที่มาจากชนเผ่า และครอบครัวยากจน พ่อแม่ขาดที่ทำงาน ได้มีความรู้และมีอาชีพไปพร้อม

นักเรียนที่เรียนจากศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ทั้งหมดจะได้รับประกาศนียบัตรตามระดับชั้น เพราะโดยรวมแล้วจะมีการจดทะเบียนกับสำนักงานการศึกษาเอกชน และถือการจัดการศึกษาออกนอกระบบ การศึกษาออกโรงเรียน อย่างไรก็ตามแนวทางการดำเนินการฉบับได้เข้าชำนมาตรา 18 (3) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สำหรับศูนย์การเรียนรู้กลุ่มที่ 2 ที่ไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาในระบบและไม่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการจัดและการดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างรอบแนวคิดและการดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างรอบแนวคิดและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีลักษณะการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดในวรรณกรรมที่พบ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายแห่งโอกาสการเรียนรู้ (opportunity web) การเกิดการแลกเปลี่ยนทักษะความรู้ การเป็นแหล่งศึกษาอ้างอิง การได้เรียนรู้กับผู้ที่สนใจในเรื่องเดียวกัน หรือการรวมกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ประชาชนอยู่ในบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้ของ Ivan Illich กระบวนการเรียนรู้ที่ตรงตามการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ คือการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนของ Carl Rogers, Philip Coombs เรียนจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เรียนจากสิ่งแวดล้อมในบริบทที่ผู้เรียนอยู่ ขณะเดียวกันผู้เรียนได้มีส่วนร่วมหรือกระทำ

สะท้อนความคิดของตนเองของ Paulo Friere จะเน้นความยั่งยืนและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและองค์ความรู้ที่ได้จึงเป็นสิ่งที่คงทนและยั่งยืน

นอกจากนี้แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ที่พบในงานวิจัยยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่สำคัญของ Malcolm Knowles (1984) ที่ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนพัฒนาไปผู้ความเป็นผู้ชี้นำตนเอง 2) ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งสำคัญของการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนอยากเรียนรู้เพราะประสบการณ์ที่ได้จากชีวิตจริงหรือปัญหาที่พบด้วยตนเอง 4) การเรียนรู้จะมีคุณค่าอยู่ที่ภาระงานหรือปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ 5) ผู้เรียนมาเรียนด้วยแรงจูงใจภายใน เป็นความใฝ่รู้และอยากที่จะหาความรู้ ศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะโดยสรุปดังนี้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ เช่น บ้านสายรุ่ง เป็นความพยายามที่น่าทึ่งพยายามเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจและใช้ในชีวิตประจำวัน และยังเป็นแหล่งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะของสร้างเครือข่ายแห่งโอกาสการเรียนรู้ ผู้เรียนมาเรียนด้วยความต้องการของตนเอง เช่นเดียวกับเสรียธรรมสถาน เป็นศูนย์ที่เป็นฐานในการเผยแพร่ชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผู้เรียนมาเรียนด้วยแรงจูงใจภายใน วัดพระธาตุหริภุญชัย ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ล้วนเป็นแหล่งศึกษาที่ผู้เรียนจะเป็นนักเรียนที่เรียนในระบบปกติอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการจัดกิจกรรมในวันอาทิตย์ จึงเป็นแหล่งศึกษาสำคัญที่เยาวชนได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในบางรายวิชามีการจัดสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ โรงเรียนที่เด็กนักเรียนสังกัดอยู่น่าจะมีการรองรับ สกเว้นการเรียนรายวิชาซ้ำซ้อน ในโรงเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องที่นักเรียนได้ผ่านการเรียนจากศูนย์เหล่านี้แล้วได้

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาชนสังคมเป็นศูนย์รวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาสังคมที่เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนแนวคิดและข้อมูลระหว่างองค์กร ซึ่งนับเป็นการวางฐานของการสร้างเครือข่ายโอกาสแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนมาเรียนด้วยความใฝ่รู้และอยากที่จะหาความรู้

มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เป็นลักษณะการเกิดการศึกษาตามอัธยาศัย คือ การเรียนรู้เกิดจากความต้องการของผู้เรียน เรียนจากปัญหาที่เกี่ยวกับผู้เรียน เรียนจากสิ่งแวดล้อมในบริบทที่ผู้เรียนเรียนรู้ ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเอง ผู้เรียนมีโอกาสเสนอประเด็นการเรียน วาทะพิจารณาวิพากษ์ร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้นับเป็นฐานสำคัญที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างพลังอำนาจให้กับผู้เรียนอย่างแท้จริง

ส่วนสถาบันฝึกอบรมผู้นำ แม้จะดำเนินงานตามกรอบของศูนย์ที่ได้พัฒนาไว้แล้ว แต่ผู้เรียนที่มาที่มาด้วยแรงจูงใจภายใน อยากเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ฉะนั้นจึงนับเป็นแหล่งเรียนรู้ในสังคมที่ประชาชนที่ต้องการพัฒนาตนเองได้มาฝึกปฏิบัติ โดยมีการใช้หลักปฏิบัติธรรมเป็นฐานสำคัญ

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเหล่านี้จะสร้างให้ผู้เรียน/ผู้มีส่วนร่วมได้พัฒนาทักษะและความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ มีศักยภาพในการใช้บริบททรัพยากรและศักยภาพในการจัดการสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อสังคมโดยรวมในที่สุด กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ได้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบที่สำคัญต่อประชาชนและการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในอดีตมาแล้วจากวรรณกรรมที่รวบรวมมา ดังนั้นการจัดศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะศึกษาวิเคราะห์ไว้ในงานวิจัยนี้ จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาให้เป็นหน่วยเครือข่ายสำคัญด้านการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และประชาชนมีสถานศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้แนวทางและรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่ที่อยู่ภายใต้การจัดการในลักษณะที่ 2 สามารถกล่าวได้ว่า มีรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาและเสริมพลังอำนาจให้เกิดในหมู่ผู้เรียน เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานจะสอดคล้องกับกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจ (empowering process) จากภาพรวมการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 ที่พบในงานวิจัยนี้ คือศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ และไม่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ แนวทางการดำเนินงานที่เด่นชัด สรุปได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การจัดโดยองค์กรชุมชนหรือผู้นำตามธรรมชาติ
2. การจัดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลักษณะของแนวทางการจัดสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางการดำเนินการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมพลังอำนาจในศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2

การดำเนินการ	การจัดการขององค์กรชุมชน	การจัดการแบบมีส่วนร่วม
วัตถุประสงค์	- เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในท้องถิ่น ปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น	- ให้ประชาชนสามารถควบคุมธรรมชาติและวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของตน
โครงสร้าง	- กลุ่มประชาชน - การเกิดองค์การโดยธรรมชาติ	- มีการจัดองค์กร - มีการจัดทำโครงการ
รูปแบบ	- การเปลี่ยนแปลงจากผู้ริเริ่ม เป็น ผู้กระตุ้น รวมคน ชี ประเด็นปัญหา จัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ทุกฝ่ายร่วมกัน - มีผู้นำการพัฒนา - มีการเสนอแผนงานที่นำไปสู่การพัฒนาแผนของแต่ละคน
กระบวนการ	- สร้างความแก้ปัญหาชุมชนร่วมกัน - การประชุมกลุ่ม - การเกิดประเด็นปัญหาและเนื้อหาจากสถานการณ์และความต้องการของคนในชุมชน	- การเรียนรู้เป็นกลุ่ม - การร่วมมือกันประสานงาน - การแสดงความคิดเห็น - การเสนอประเด็นร่วมกัน - การเรียนรู้จากการปฏิบัติทดลองทำจริง

จากการพิจารณาตามแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 พบว่า มีหลายศูนย์การเรียนรู้ที่นอกจากจะมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์ที่แตกต่างกันไปจากการให้ความรู้เพื่อวุฒิการศึกษาแล้วจะมีการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เสริมพลังอำนาจ (empower) ผู้เรียนจากการดำเนินการใน 2 ลักษณะได้แก่ การจัดการที่จัดโดยองค์กรชุมชนและมีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบและกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มการจัดการภายใต้องค์กรชุมชน หรือผู้นำตามธรรมชาติ คือ ชุมชนวัฒนธรรมคลอง

สหพันธ์(อยุธยา) โครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนลุ่มน้ำวัง ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านศรีวังโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง (อยุธยา) มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยศิลปากรพื้นที่บ้านศรีวิชัย กลุ่มอนุรักษนิยมธรรมชาติด้านศรีฐาน และศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบ และกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มที่จัดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ โรงเรียนสวนนา(น่าน) มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน

การศึกษาอกระบบและการเกิดการเรียนรู้ตามอัตวิสัยที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่เข้าข่ายการเกิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจนี้ จะมีข้อแตกต่างจากการศึกษานอกระบบปกติในประเด็นที่ Kindervatter (1979) ได้ชี้ไว้คือ จะเน้นผู้เรียนเป็นกลุ่มคือ ความรู้และทักษะของบุคคลเกิดได้แต่ความสัมพันธ์ของกลุ่มจะเป็นที่ตั้งและจะเน้นเนื้อหาที่จะครอบคลุมถึงการสื่อสารและเน้นกระบวนการ ซึ่งจะหมายถึงความสามารถที่ควบคุมสภาพสังคมได้ เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งรวมถึงความสามารถในการทำประโยชน์ของบุคคลที่จะส่งผลต่อชุมชนเป็นหลักและปรากฏผลในทันทีทันใด นี่คือส่วนที่เป็นความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบที่เกิดโดยภาคสังคมและไม่ถูกลบคุมโดยองค์กรของรัฐ

ถ้าพิจารณาวิเคราะห์ตามกรอบของ Pridston and Le Roy (1975) ตามภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการเกิดการเรียนรู้ตามอัตวิสัยจากศูนย์การเรียนรู้ที่พบจะค่อนข้างอยู่ในช่วงที่ III และ II ของตารางเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มที่ตกในช่วงที่ III ที่มุ่งสร้างบุคคลให้คิดใหม่ เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมควบคุมในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้นั้นคือมีทางเลือกและในช่วงที่ II ที่การจัดการนอกระบบและการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ตามอัตวิสัยที่พัฒนาคนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคคลิกภาพ เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นในกลุ่มผู้เรียน ลักษณะเด่นของศูนย์การเรียนรู้ที่พบในศูนย์การเรียนรู้กลุ่มที่ 2 จะมีอิสระด้านการควบคุมตัวมีกรอบโครงการ มีโอกาสเลือก มีความภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตน จะได้ใช้ประสบการณ์ในการประเมินศักยภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ซึ่งทั้งสองแนวทางการดำเนินงานเป็นการเกิดที่มีลักษณะสำคัญคือ การเกิดศูนย์การเรียนรู้โดยธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นความต้องการการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เพราะศูนย์การเรียนรู้เกิดจากปัญหาที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องและหาหนทางเรียนเป็นวิธปฏิบัติที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้นแม้ว่าศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 จะมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลังในกระบวนการของนั่นเอง ซึ่งส่งผลในการพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างชัดเจน กระบวนการดำเนินงานที่เกิดขึ้นอาจไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ แต่เมื่อการดำเนินการที่เกิดขึ้นนี้ได้รับการยอมรับว่ามีศักยภาพรัฐก็ควรส่งเสริมสนับสนุนและสถาบันการศึกษาในกระแสหลักก็ควรยอมรับและให้การสนับสนุนเช่นกัน

ส่วนศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคมและดำเนินการโดยบุคคล เช่น หอสมุดเกิด แก้วและพิพิธภัณฑ์จำทวี ที่เป็นแหล่งที่เยาวชนจากระบบโรงเรียนได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า ลักษณะเกิดการเรียนรู้จะคู่ขนานกับการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน แต่จะสามารถให้ความรู้ที่ลุ่มลึกมากกว่า และยังสร้างทัศนคติทางบวกให้กับเยาวชนได้ดี ประสิทธิภาพกว่าการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 จะกำหนดไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบได้แก่ หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

ภาพ" จะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เข้าข่ายของการที่รัฐต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้งสิ้น

3.2. แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลมาตรฐาน การเทียบโอนและสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และด้านอื่น ๆ

การศึกษาเพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในต่าง ๆ นั้น งานวิจัยนี้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการศึกษา ศักขานีเทศก์ อธิบดีที่เกี่ยวข้อง และผู้ดำเนินการศูนย์ต่างๆ ในการสัมภาษณ์ ได้นำเสนอกรอบคำถามโดยการแบ่งศูนย์การเรียนรู้ตามลักษณะวิธีการจัดการและผู้รับผิดชอบได้แก่ 1) การจัดการศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กรระบบรัฐ 2) การจัดการโดยองค์การศึกษานอกระบบ 3) สถาบันการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการจัด 4) ครูภูมิปัญญาผู้จัด 5) กลุ่มกิจกรรมต่างๆ 6) การจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ 7) การจัดในรูปของบ้านเรียน (Home Schooling) ที่สรุปจากการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

กลุ่มที่ 1

สรุปการสัมภาษณ์นักวิชาการ ศักขานีเทศก์และผู้ดำเนินการศูนย์มีดังนี้

การกำกับดูแลมาตรฐาน ควรให้สำนักงานมาตรฐานการศึกษามีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้อง ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดตัวบ่งชี้ และการประเมินทั้งภาคเอกชนและภายใน

การสนับสนุนด้านวิชาการ ควรให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุน ควรสนับสนุนด้านสื่อการสอน มีเอกสารวิชาการ สื่อบทเรียนสำเร็จรูป เช่น CAI, E-learning และส่งเสริมการทำงานร่วมกันกิจกรรมกับโรงเรียนปกติ

การสนับสนุนการเทียบโอน ควรให้กรมวิชาการมีบทบาท ศูนย์ต่าง ๆ ควรเตรียมหลักฐานโดยมีผู้ชี้แนะกรอบว่าควรจะให้อะไรบ้าง เพื่อให้ศูนย์การเรียน, แหล่งการเรียนรู้ จัดเตรียมและออกเอกสารรับรองให้

การสนับสนุนด้านทรัพยากร ควรสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร อุปกรณ์ต่าง ๆ มีทางละเว้นภาษี สำหรับด้านทรัพยากรที่มีผู้ดำเนินการหลายศูนย์การเรียนรู้ได้ตั้งประเด็นความคิดเห็นว่า ถ้ารัฐให้การสนับสนุนก็ไม่ควรแทรกแซงการดำเนินงานของศูนย์ ขณะเดียวกันถ้ารัฐให้การสนับสนุนและเสนอนโยบายเพื่อควบคุมศูนย์การเรียนรู้ ทางศูนย์ก็ไม่แน่ใจว่าอาจจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพราะไม่อยากให้ปรัชญาของศูนย์เปลี่ยนไปสู่กรอบการศึกษาในระบบ

ศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมดในกรอบคำถาม แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐ ในการกำกับดูแลมาตรฐาน การเทียบโอน การสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแล มาตรฐาน การเทียบโอน การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและด้านอื่นๆ มีแนวทางกว้างๆ คล้ายกันหรือใกล้เคียงกันทั้งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการให้การศึกษานอกระบบ และวิธีการ/กระบวนการ ในการให้การศึกษานอกระบบของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งอาจสรุปแนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐได้ดังนี้

1. การกำกับดูแลมาตรฐาน

- กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เช่น กำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดและประเมินลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ คุณสมบัติของคู่ปกครองที่จะจัดศูนย์การเรียนรู้แบบ Home Schooling เป็นต้น
- ศูนย์การเรียนรู้ต้องมีกระบวนการวัดและประเมินผลที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนที่ใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการดังกล่าว ก็จะได้รับประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรรับรอง
- จัดให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลเน้นการตรวจติดตามหรือให้การนิเทศการศึกษา เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานการศึกษา
- กำหนดให้มีข้อสมบมาตรฐานกลาง ของหน่วยงานกลาง

2. การเทียบโอนผลการเรียนเพื่อให้การรับรองศักดิ์และสิทธิ

- ในศูนย์การเรียนรู้บางรูปแบบ ผู้เรียนอาจจะนำประกาศนียบัตรไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบในลักษณะช่วงชั้นปี เช่น เทียบโอนกับชั้น ป.4 ป.6 ม.3 และ ม.5 เป็นต้น แต่ในบางศูนย์การเรียนรู้ผู้เรียนอาจนำวุฒิบัตรไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบในลักษณะกลุ่มวิชา วิชาชีพ หรือบางหน่วยงานเรียนในวิชา เป็นต้น
- สถานศึกษาแต่ละแห่งที่จะรับเทียบโอนต้องจัดทำเกณฑ์เพื่อรับการเทียบโอน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีปรัชญาการศึกษา จุดเน้นที่แตกต่างกัน เช่น การจัดทำให้มีการทดสอบทดสอบความรู้ในภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ เป็นต้น

3. การสนับสนุนด้านวิชาการ

- พัฒนาครู/บุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ให้มีความรู้เพียงพอที่จะจัดการเรียนรู้ได้ ตามวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนนั้นๆ
- ให้ศูนย์การเรียนสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนในระบบเพื่อช่วยพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์การเรียน
- สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนสร้างเครือข่ายกับศูนย์การเรียนอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อร่วมมือกันพัฒนาด้านวิชาการ
- ให้มีการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ศูนย์การเรียนโดยผ่านสื่อรูปแบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
- ให้ชุมชนได้มีส่วนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาให้การเรียนรู้แก่ผู้เรียน
- นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีกระบวนการ การจัดการ และการผลิตให้มีประสิทธิภาพอื่น
- จัดหาสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมือต่างๆ ให้ศูนย์การเรียนที่ขาดแคลน
- ให้มีการนิเทศเพื่อช่วยเหลือผู้สอนในด้านวิชาการ

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากร

- จัดสรรเงินงบประมาณตามความจำเป็นและความเหมาะสม เช่น ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการเรียนรู้ที่อิงการจัดการศึกษาในระบบ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปเทียบโอนในลักษณะช่วงชั้นปีได้ รัฐต้องอุดหนุนตามเกณฑ์ที่อุดหนุนเงินให้กับผู้เรียนตามปกติ หากผู้เรียนเป็นผู้ด้อยโอกาส รัฐควรอุดหนุนให้เป็นกรณีพิเศษ เป็นต้น

- ผดุงอำนาจสำหรับบุคคลและหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนที่สนับสนุนการจัด
ศูนย์การเรียนรู้
- สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสมบูรณ์ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์
และสถานที่แสดงนิทรรศการต่างๆ

5. การสนับสนุนด้านอื่นๆ

- ให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้แบบต่างๆ อย่างแพร่หลาย
เพื่อชักจูงใจให้ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อให้สังคมไทยเป็น
สังคมแห่งการเรียนรู้
- ให้เยาวชนเข้าศึกษาหาความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นแหล่งความรู้ เช่น
ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์และอื่นๆ โดยไม่ต้องเสียเงินค่าเข้าชม

กลุ่มที่ 2

ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการศึกษา ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาในแนวการจัดศูนย์การเรียนรู้เป็น
องค์รวมของการศึกษาทุกระดับและการศึกษาตามอัธยาศัย ปรัชญาที่อยู่ชัดเจน คือนั้น การประเมิน
อาจมีปัญหาเพราะการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่มีปรัชญาและวิธีการที่เป็นอิสระ การ
ประเมินการกำกับรัฐจะยอมรับแนวทางการศึกษาตามอัธยาศัยได้มากน้อยเพียงใด การสุ่มถามค่าใช้จ่าย
จําเป็นรายหัวหรือไม่ จะสนับสนุนเป็นอัตราส่วนเป็นรายบุคคลจะดำเนินการอย่างไร เพราะรัฐจะต้อง
มีแผนงบประมาณจะทราบจำนวนจริงที่แน่นอนของประชากรที่อยู่ในการศึกษาทั้ง 2 ลักษณะได้อย่างไร
ฐานความคิดเกณฑ์สนับสนุนจะได้แนวคิดแบบยกย่องจะทำให้ยาก

กลุ่มที่ 3

ผู้บริหารการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นในภาพรวมของบางส่วนคือ ศูนย์การเรียนรู้ โดย

1. สถาบันศาสนา ควรจะมีกระทรวงจัดการโดยสถาบันศึกษาต่างๆที่เป็นสำนักหรือศาสนา
ซึ่งจะผนวกการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งจะไม่มีความรู้ที่ชัดเจน ทั้งผู้ให้ความรู้ต้องมีการกำหนดคุณวุฒิผู้
สอนอย่างชัดเจน ให้มีการดูแลกำกับ ดูแลเนื้อหาที่สอน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน
2. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยครูภูมิปัญญาศูนย์การเรียนรู้ลักษณะนี้ ควรให้บุคคลภายนอกและ
ในชุมชนได้กำกับดูแลมาตรฐานของตน
3. กลุ่มกิจกรรม ควรหา indicator หนึ่งร่วมกันเพียงบางตัว ส่วนรายละเอียดจะเปิดให้เป็น
อิสระตามเนื้อหาที่มีความแตกต่าง
4. แหล่งเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้มีการอาสาเข้ามาให้ความรู้ และใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มี
อยู่ให้คุ้มค่า

- Home Schooling ควรจัด indicator ที่จำเป็นในการกำกับดูแลมาตรฐานไว้ให้ชัดเจน
ไม่ว่าจะเป็นผู้สอน เนื้อหา การประเมินผลและเปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันใน Home Schooling มาจัด
การ และมีส่วนร่วมในการดูแลมาตรฐานของตน

กลุ่มที่ 4

อธิบัตถกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. การกำกับดูแลมาตรฐาน

เนื่องจากผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และเกือบทั้งหมดต้องการรับการศึกษาโดยมีหลักฐานการรับรองคุณวุฒิ แต่กระทรวงแรงงานมีนโยบายให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานทำการตรวจสอบมาตรฐานและมอบใบรับรองจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานไว้เท่านั้น ซึ่งใบรับรองดังกล่าวไม่สามารถนำไปเทียบโอนหรือรับวุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตรใดๆ จากกระทรวงศึกษาธิการหรือสถาบันการศึกษาใดๆ ได้เนื่องจากกรมฝึกอบรมและการได้รับการรับรองจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานนั้น ผู้จ้างจะได้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ในภาคปฏิบัติ (ประมาณร้อยละ 70 ของหลักสูตรฝึกอบรม) ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาคทฤษฎีน้อยมาก

ดังนั้นจึงเห็นว่า รัฐควรให้ความสนใจ ในการจัดทำมาตรฐานสำหรับการฝึกอบรมให้มีความรู้แก่ผู้จ้างควบคู่ไปกับการให้โอกาสแก่ผู้จ้างซึ่งได้รับการพัฒนาและฝึกอบรม สามารถนำสิ่งที่ตนเองได้รับจากการฝึกอบรมต่างๆ มาทำการเทียบโอน เพื่อปรับปรุงคุณวุฒิ ของตัวผู้จ้างเอง จะเป็นการจูงใจให้แรงงานที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เข้ารับการศึกษารุ่นใหม่ ทั้งที่ส่วนมาผู้จ้างให้ความสนใจน้อยมาก เพราะการเข้ารับการอบรมจะทำให้พวกเขาเสียเวลามาก ไม่มีเวลาพักผ่อน บางครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้สิ่งที่ได้มานั้นเพียงประกาศนียบัตร รับรองฝีมือไม่สามารถนำไปใช้อะไรได้มากนัก

แต่เดิมสถาบันการพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นผู้จัดสอบเพื่อมอบประกาศนียบัตรให้แก่ผู้จ้าง ผู้ใช้แรงงานที่ขึ้นความจำนองทดสอบฝีมือ ซึ่งกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ไม่สามารถมอบใบประกาศนียบัตร และองค์การเพิ่มคุณวุฒิเช่นเดียวกับหน่วยงานทางการศึกษา เนื่องจาก การทดสอบฝีมือแรงงานนี้เป็นการทดสอบที่เน้นผลงานภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี ดังนั้น ในเรื่องของการดูแลมาตรฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงานสามารถปฏิบัติได้ดียิ่งแล้ว

2. การเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิ์

รัฐควรให้การสนับสนุนให้ผู้จ้างผู้ได้รับใบรับรองจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานไว้เทียบโอนกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เพราะจะเป็นการจูงใจให้ผู้จ้างเข้ารับการเรียนรู้อีกขึ้น

3. การสนับสนุนด้านวิชาการ

รัฐควรให้การสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการที่เป็นความสามารถพิเศษ เช่น ทักษะ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ รวมทั้ง สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม หรือค่าเล่าเรียน และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักร รวมทั้งวัสดุสิ้นเปลืองต่างๆ ที่เป็นสื่อการเรียนรู้

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากร

จะสอดคล้องกับการสนับสนุนด้านวิชาการเนื่องจากการจัดศูนย์การเรียนรู้เพื่อผู้ใช้แรงงาน กรมแรงงานและสวัสดิการสังคม สามารถสนับสนุนด้านสถานที่ได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นจึงมีความขาดแคลนในเรื่องอุปกรณ์ และวัสดุฝึกต่างๆ ซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุน

5. การสนับสนุนด้านอื่นๆ

รัฐควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะพิเศษ ดังได้กล่าวมาแล้วในการสนับสนุนด้านวิชาการที่กล่าวไว้ ควรเพิ่มพูน ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มสมรรถภาพของแรงงานให้มีระดับเป็นสากลมากขึ้น สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางการวิชาการและแนวโน้มของการดำเนินการของสถานประกอบการและสภาพตลาดแรงงานในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 5

ผู้บริหารระดับบนนโยบาย

จากการสัมภาษณ์ ดร.ภษมา รววรรณ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2546

โดยหลักการแล้วรัฐต้องสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์การเรียนรู้ทุกประเภท เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ทุกแห่งที่จัดตั้งขึ้นแล้วแต่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปทั้งสิ้น หากแต่การกำกับดูแลการสนับสนุนย่อมแตกต่างกันตามหน่วยงานที่รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ กล่าวคือ

1. การกำกับดูแลมาตรฐาน อาจแยกแยะเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งรัฐไม่พึงเข้าไปกำกับดูแลหรือกำหนดมาตรฐานแห่งคุณภาพ แต่ควรเป็นเปิดกว้างให้ศูนย์การเรียนรู้มีการพัฒนามาตรฐานให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และส่วนเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ ซึ่งรัฐควรเข้าไปมีบทบาทในการกำกับดูแลให้มีคุณภาพมาตรฐานที่ทัดเทียมกัน โดยตลอดเฉพาะโปรแกรมตามหลักสูตรการศึกษา

2. การเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิ รัฐควรสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ทุกแห่งมีมาตรการ/แนวทางที่จะให้ผู้รับบริการนำผลการเรียนรู้ไปเทียบโอนตามหลักสูตรต่างๆ หรือเพื่อใช้สำหรับสิทธิพิเศษต่างๆ โดยการเทียบเคียงกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้กับโปรแกรมการเรียนรู้ในหลักสูตรต่างๆ

3. การสนับสนุนด้านวิชาการ รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการแก่ศูนย์การเรียนรู้ทุกแห่ง โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่งมีบรรยากาศของการเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น

4. การสนับสนุนด้านทรัพยากร รัฐควรสนับสนุนด้านทรัพยากรแก่ศูนย์การเรียนรู้ทุกแห่งที่จะสามารถกระทำได้ โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐเพื่อสามารถให้บริการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงาน/องค์กรเอกชน หรือประชาชนทั่วไปนั้น รัฐควรสนับสนุนให้สามารถให้ทรัพยากรร่วมกับสถานศึกษาหรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นได้

5. การสนับสนุนด้านอื่นๆ เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้จะสามารถจัดตั้งขึ้นได้อย่างหลากหลาย รัฐควรสนับสนุนให้

5.1 มีเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานและการให้บริการซึ่งกันและกัน

5.2 มีการจัดทำข้อเสนอศูนย์การเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อประโยชน์ของผู้รับบริการที่จะสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการและเพื่อประโยชน์ของการให้ความสนับสนุนในด้านต่างๆ

5.3 มีการประเมินมาตรฐานคุณภาพของศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่ง โดยขึ้นบัญชีและประกาศต่อสาธารณชนให้ทราบถึงศูนย์การเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน และเร่งรัดให้ศูนย์การเรียนรู้ที่ยังไม่ได้มาตรฐานคุณภาพมีการปรับปรุงเพื่อให้มาตรฐานคุณภาพ ตามที่แต่ละหน่วยงานกำหนด

5.4 มีการส่งเสริมให้กำลังใจด้วยวิธีการต่างๆ ให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินงาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานคุณภาพ พร้อมทั้งประกาศยกย่องเกียรติคุณให้แก่สาธารณชนทราบ

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานการศึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สมพจน์ พิพิธานุกุศล สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546

1. การกำกับดูแลมาตรฐาน

การกำหนดมาตรฐานเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษามัธยมศึกษา ส.มศ. ไม่มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับมาตรฐานระดับอนุบาล มศ. ได้จัดทำแล้วเมื่อปีที่แล้ว ส่วนมาตรฐานเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้แล้วเข้าไว้ว่า ยังไม่จัดทำ ส.มศ. มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานแปลงเป็นหลักและวิธีการประเมิน และ มศ. จะทำหน้าที่ประเมินการศึกษาทุกระดับตั้งแต่การศึกษาก่อนพื้นฐาน จนถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะทำหน้าที่ประเมินการศึกษาทุกระดับตั้งแต่การศึกษาก่อนพื้นฐานจนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามถ้าไม่อยู่ในขอบข่ายก็จะไม่ประเมิน เช่น การศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับศูนย์การเรียนรู้ถ้ามีผลเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ส.มศ. ก็จะต้องดู

2. การเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิ

สามารถกระทำได้ สำหรับการเทียบโอนจะเป็นการเทียบคุณลักษณะของผู้เรียน คุณสมบัติ ความสามารถ และผลงานที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เป็นการเทียบโอนเนื้อหา หรือหลักสูตร การเทียบโอนไม่ขึ้นกับหลักสูตรประเด็นสำคัญคือจะทำให้คนมีความไม่รู้ไม่เรียนมากกว่า

3. การสนับสนุนของรัฐ

รัฐควรให้การสนับสนุนแต่ถ้ามีลักษณะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น พิพิธภัณฑสถานพิพิธภัณฑสถาน เหล่านี้เป็นสิ่งที่มืออยู่แล้ว ควรสนับสนุนให้ได้ใช้ประโยชน์ แต่จุดประสงค์ของการเรียนดังกล่าวไม่ใช่เพื่อการเรียนโดยตรง เป็นผลพลอยได้มากกว่า เป็นการจัดการศึกษาโดยไม่ได้ตั้งใจว่าเป็นการศึกษา คนเรียนรู้โดยไม่รู้ว่าคุณสอน เป็นความบังเอิญผสมกับการศึกษา ผู้เขามาใช้บริการไม่ได้ตั้งใจมาเรียน แต่มาเพื่อการพักผ่อนมากกว่า อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้คนได้อย่างมาก แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเจตนาของเจ้าของแหล่งดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนให้ก้าวหน้า ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีและสามารถให้บริการที่ดีขึ้น ผู้ที่ควรมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ซึ่งน่าจะถือว่าเป็นหน้าที่ของกลุ่มบุคคลดังกล่าวที่จะช่วยให้ลูกบ้านเป็นผู้มีความรู้ ได้รับสารสนเทศที่ทันต่อเหตุการณ์ตลอดเวลา นอกจากนี้การศึกษาตามอัธยาศัย ควรเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ กรม กอง ต่างๆ มากกว่าสำนักงานมาตรฐานการศึกษา

2. การประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group discussion)

งานวิจัยที่อื่นนี้ได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อย ขึ้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 ณ ห้องประชุมสันติบาลสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง (stakeholders) เข้าร่วมประชุมตามวาทะภายในภาคผนวก ค

ผลการประชุมกลุ่มย่อยสรุปได้ดังนี้

2.1 ที่ประชุมเห็นควรให้จัดศูนย์การเรียนรู้เป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ คือ

(1) ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ไม่ได้จัดโดยหน่วยงานของรัฐ อยู่ภายใต้บทในมาตรา 18 (3) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542

(2) ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยภาคสังคม ภายใต้ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยภาคสังคมนี้คณะวิจัยได้สังเคราะห์กรณีศึกษาโดยละเอียดและพิจารณาจากผู้รับมีผลกระทบด้านการ (control) และวัตถุประสงค์ของศูนย์ (objectives) ทำให้จำแนกศูนย์การเรียนรู้ออกมาได้เป็น 2 ลักษณะย่อยคือ

1) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

2) ศูนย์การเรียนรู้ให้ความรู้สืบสานส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ปุศุจดิตำเฝ้าด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ส่วนในการนิยามของศูนย์การเรียนรู้ในประเภทที่ 2 นี้ งานวิจัยพบว่าบางศูนย์การเรียนรู้ดำเนินการในลักษณะผสมผสาน 2 ลักษณะย่อยนี้เข้าด้วยกัน แม้เนื่องจากรูปแบบและการดำเนินการยังไม่ชัดเจนผู้วิจัยจึงไม่แยกเป็นลักษณะย่อยประเภทที่ 3

2.2 แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลมาตรฐานการเทียบโอนและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และด้านอื่นๆ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(2.2.1) การสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการเทียบโอนและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและด้านอื่นๆคือศูนย์การเรียนรู้ที่เข้าข่ายในมาตรา 18 (3) จะได้รับสิทธิด้านการเทียบโอนโดยผู้เรียนได้รับประกาศนียบัตรแสดงคุณวุฒิตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้นการสนับสนุนของรัฐจึงควรเป็นในลักษณะของการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนด้านทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้สถานศึกษาเหล่านี้ซึ่งมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภายใต้ปรัชญาการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพ

(2.2.2) บทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการเทียบโอนและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และด้านอื่นๆคือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยภาคสังคมและไม่เข้าข่ายตามมาตรา 18 (3) แนวทางการสนับสนุนจากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) แนวทางการสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่อยู่ในข่ายมาตรา 18 (3) สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคม

2) ด้านการสนับสนุนเป็นลักษณะของการส่งเสริมด้านสื่อต่างๆ ในรูปแบบของการเชื่อมโยงความคิดและนำไปสู่ความเป็นสัจใหม่ โดยไม่เปลี่ยนฐานคิด สนับสนุนส่งเสริมศึกษาค้นคว้าของศูนย์ สถานบันการศึกษาทั่วไปควรยอมรับศูนย์การเรียนรู้เป็นเครือข่ายเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของตน

ด้านทรัพยากร ควรจัดงบประมาณจัดสรรเป็นกองทุนที่รัฐบาลจัดสรรไว้สำหรับสนับสนุน

ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ โดยแจกจ่ายจัดสรรให้กับแต่ละศูนย์ที่มีโครงการขอรับหรือให้ศูนย์การเรียนรู้ได้ใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น

ในด้านการกำกับดูแลมาตรฐานและการเทียบโอน โดยวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ประเภทนี้ไม่ได้มุ่งจะเอาวิชาไปเทียบโอน แต่เป้าหมายเป็นการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิตและนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ต้องการได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าของสังคม การเทียบโอนจึงไม่ใช่เป้าหมายหลักแต่เป็นการเปิดช่องทางไว้เพื่อให้มีแนวทางสำหรับศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ปฏิบัติได้ถ้าผู้เรียนมีความต้องการ

การเทียบโอนผลการเรียนเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ รัฐควรสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้มีแนวทางที่จะวางมาตรการในการประเมินมาตรฐานของตนเองโดยศูนย์ต่างๆ เป็นผู้วางตัวที่วัดของตนเองเพราะแต่ละศูนย์จะมีเป้าหมายที่ต่างกันออกไป ประการสำคัญ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ไล่ให้ข้อคิดไว้ว่า ความรู้ในท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะของตัวมันเอง เป็นความรู้เชิงปฏิบัติที่อิงประสบการณ์ เชื่อของศาสนาและท้องถิ่นและไม่อ้างถึงความเป็นสากล เป็นความรู้เฉพาะที่จะตกทอดทางของท้องถิ่น

ในการวิจัยพบว่าศูนย์การเรียนรู้บางศูนย์ เช่น โรงเรียนเก็บสาหร่ายปัญญาลำเนา มีลักษณะการให้ความรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน สุ่มลึก ผู้เรียนส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนที่อยู่ในระบบ ดังนั้นสถานศึกษาควรได้เห็นความสำคัญ และมีมาตรการรองรับ ที่จะยกวันเวลาเรียนของนักเรียนเหล่านี้ขณะเดียวกันสถานศึกษาจะประสานงานและใช้โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาลำเนา เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนในระบบ จะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพในด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างยั่งยืนแท้จริง เช่นเดียวกับโรงเรียนพุทธศาสนาวินยาตย์ต่าง ๆ ที่มีการจัดการสอนอย่างมี โครงสร้างผู้เรียนส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนในระบบจะเน้นผู้เรียนควรมีโอกาสที่จะนำผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ คือ ศูนย์การเรียนรู้ไปยกเงินหรือเทียบโอนรายวิชาในขณะที่ศึกษาในระบบโรงเรียนได้ ดังเช่น มหาวิทยาลัยชุมชนเป็นพื้นที่นครศรีธรรมราช ได้มีหลักสูตรที่ร่วมมือกับศูนย์การเรียนรู้จากโรงเรียนจัดหลักสูตร ซึ่งเป็นลักษณะการประสานเครือข่ายที่ควรได้รับการขยายผลถึงศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ที่มีลักษณะของการให้ความรู้ในด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีโครงสร้างและมีกิจกรรมต่อเนื่องจนได้รับการยอมรับในท้องถิ่นให้ได้ร่วมเงินเครือข่ายที่ชัดเจน เพราะโดยธรรมชาติแล้วการศึกษาในระบบและตามอัธยาศัยก็ไม่ควรแยกจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ดังที่ Paulston (1972) และ La Belle (1976) ได้นำเสนอไว้ข้างต้น

ดังนั้นการที่จะให้การเทียบโอนผลการเรียนเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์เป็นที่ยอมรับ รัฐและสถาบันทางการศึกษาจะต้องยอมรับในความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้และพิจารณาการเทียบโอนตามเกณฑ์และแนวทางของแต่ละศูนย์ โดยในแต่ละศูนย์จะมีผู้ดูแลและวางมาตรฐานและประเมินคุณภาพของศูนย์แต่ละศูนย์ โดยจึงตั้งเป็นกลุ่มคณะกรรมการในท้องถิ่น ในความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันควรเสนอแนะให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานของศูนย์ที่ประกอบด้วยบุคลากรของศูนย์ ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นที่หลากหลายไปตามเป้าหมายของศูนย์และอาจมีตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชน ร่วมทำหน้าที่การประเมินมาตรฐานโดยไม่ใช้กรอบการประเมินตามระบบโรงเรียนมาใช้ ที่สำคัญกรอบมาตรฐานที่จะประเมินเพื่อรับรองสิทธิ์จะต้องหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้สามารถออกหนังสือรับรองแก่ผู้เรียนได้ ผู้เรียนสามารถนำหลักฐานไปประกอบการสมัครหรือผู้เรียนสามารถนำไปขอเรียนการลงทะเบียนรายวิชา

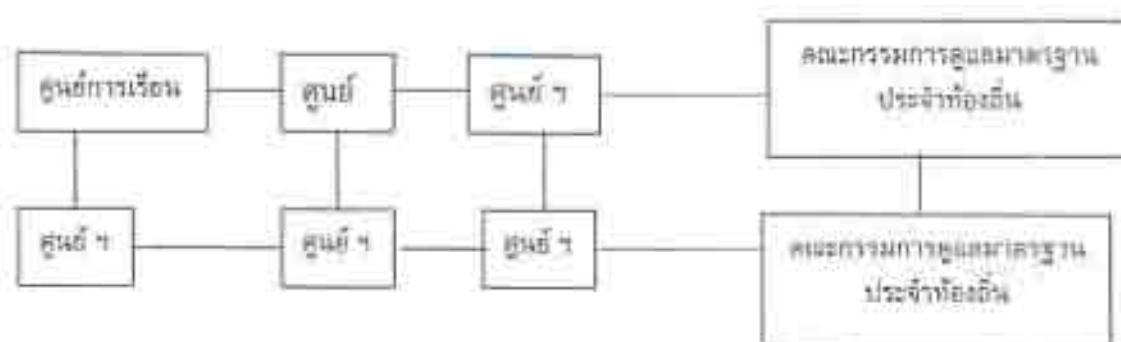
เมื่อมีความประสงค์จะศึกษาต่อในระบบโรงเรียนหรือเทียบโอนในขณะที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนอยู่แล้ว

3) สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น จัดตั้งกองทุนระดับประเทศ เพื่อยจัดสรรเงินสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนต่างๆ ตามโครงการที่เสนอเป็นรายปี สนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือศูนย์การเรียนที่จัดตั้งโดยรัฐได้ สนับสนุนด้านการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้เพื่อเชื่อมโยงความคิดและภูมิปัญญาให้สามารถเผยแพร่ได้ในรูปของเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่เนื้อหาแนวคิดจะคงเดิม สนับสนุนส่งเสริมศึกษาค้นคว้าของศูนย์สถานศึกษาทั่วไปควรยอมรับศูนย์การเรียนเป็นเครือข่ายเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมศูนย์การเรียนให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนของตนหรือให้ศูนย์การเรียนได้ใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น

4) การสนับสนุนด้านอื่นๆ รัฐบาลยกเว้นภาษีหรือลดหย่อนภาษีให้กับบุคคลหรือองค์การเอกชนที่สนับสนุนการจัดศูนย์การเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นคณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ ศรศ. ศาสตราจารย์ ครู/อาจารย์ศึกษานิเทศก์ ควรอยู่ในฐานะที่ตระหนักถึงการมีศูนย์การเรียนในสังคม และพร้อมที่จะประสานงานให้การสนับสนุนและยอมรับ และมีการตั้งกฎที่ศูนย์การเรียนต่างๆ และประกาศให้สาธารณชนได้รับทราบ

5) สนับสนุนเครือข่ายการดำเนินการร่วมกันของศูนย์การเรียนต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน เช่น การแลกเปลี่ยนศึกษาเล่าเรียน การประชุมสัมมนาระหว่างศูนย์การเรียนต่างๆ ซึ่งท้ายที่สุดจะพัฒนาไปสู่ความมีมาตรฐานและการได้รับการยอมรับของสาธารณชนซึ่งจะเป็นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรับรองสิทธิในกรณีที่ผู้เรียนต้องการจะนำไปใช้

ลักษณะการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนต่างๆ อาจเริ่มต้นจากการจากศูนย์การเรียนในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงกันหรือมีลักษณะปรัชญาและวัตถุประสงค์คล้ายกัน ร่วมกันพัฒนาวิธีการดำเนินงานและอาจมีการประสานการทำงานกับคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลท้องถิ่นที่จะทำหน้าที่รับรองคุณภาพของศูนย์ โดยศูนย์เหล่านี้เองจะมีคณะกรรมการร่วมกัน อาจจะเป็นลักษณะตามแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 14 ข้อเสนอรูปแบบของการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์การเรียน

2. มีการให้แหล่งการประสานงานและการสร้างเครือข่ายของศูนย์การเรียนต่างๆ

3. มีการศึกษารูปแบบวิธีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำท้องถิ่น เพื่อประเมินมาตรฐานของศูนย์การเรียน เพื่อนำไปสู่ความน่าเชื่อถือและนำไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบได้เมื่อผู้เรียนต้องการ

4. ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของภาคสังคม ในแง่ของการดำเนินงานกองทุนเรียนในทางจิตสสารทุน องค์ประกอบของคณะกองทุน ขอบข่ายความรับผิดชอบของกองทุน

5. ศึกษาวิจัยถึงรูปแบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเก็บค่าธรรมเนียมและประสานงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในระบบและศูนย์การเรียนต่างๆ

6. จัดตั้งคณะกรรมการประเมินประสบการณ์ผู้เรียนผู้เกษียณอายุศึกษาในวัยเกา โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของสถานศึกษาในท้องถิ่น โดยอาจเริ่มต้นจากความร่วมมือในสถาบันอุดมศึกษาตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลกลางใหม่สู่ภูมิภาคที่จะดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. รณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างกระแสให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาต่างๆ ให้ยอมรับและเห็นความสำคัญของศูนย์การเรียน

8. ส่งเสริมให้องค์กรในชุมชนได้มีส่วนในการสนับสนุนศูนย์การเรียน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ฯลฯ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของศูนย์การเรียนที่ไม่เข้าช่วยในมาตรา 18 (3)

9. จัดการประชุมสัมมนาความร่วมมือระหว่างผู้รับผิดชอบกระบวนการผลิตและผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียน เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเกิดความร่วมมือ เกิดเงินอุดหนุนและมีช่องทางในการประสานงานเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในสังคมที่กว้างขวางและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานเลขาธิการ
กระทรวง.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2541. แนวทางปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา. 2540. ห่วงใยองค์การพัฒนามหาชน.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิวิเทศพัฒนา.
- จิรณี ดินดีรัตนวงศ์. 2544. การเทียบโอนผลการเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์ให้มีการเรียนรู้ออกสู่ชีวิต. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- จำนง หนูนิล. 2543. การเทียบโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารวิชาการ. 3: 60-88.
- นิธิ เลี้ยวศรีวงศ์. 2546. กระบวนการสร้างความรู้สึกชุมชน เอกสารสรุปปรากฏการณ์ในการ
ประชุมการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2546 ณ โรงเรียน
สืบสานภูมิปัญญาล้านนา เชียงใหม่.
- นิตา สุธิต. 2538. การประเมินโครงการ (Program Evaluation). กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี เอ็น การพิมพ์.
- พร พันธุ์โสม. 2544. รายงานการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางไกลโดยสถานศึกษา
รูปแบบต่างๆ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พิชญณี เณรอกและคณะ. 2542. การศึกษาเรื่องงานวิจัยมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2542. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัย
แห่งชาติ.
- พัทธนา สานติวัตรและคณะ. 2543. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องการศึกษาเทียบระดับและ
เทียบโอนผลการเรียนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- แมชชี วรานุรักษ์. 2545. การพัฒนาระบบการจัดศูนย์การเรียนในสถานประกอบการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาสุโขทัยบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์นอกแบบโรงเรียน ภาควิชา
การศึกษาแผนกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพวัน พิทยานุวัฒน์. 2523. การประเมินโครงการประชุม หลักการและประยุกต์ใช้.
กรุงเทพมหานคร : โอเคเอ็นเอสไตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. 2538. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ
หลักและวิธีวิจัยขั้นสูงเฉพาะการวิจัยและพัฒนาแบบปฏิบัติการไทยด้วยต่าง ๆ.
กรุงเทพมหานคร :
- อมรวิชัย นาคทรรพ. 2543. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) :
ประสบการณ์ของนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.

- British Airways. 2003. Community Learning Centre. Available from <http://www.britishairways.com/learning>.
- Click Community Learning Centre. 2003. Click Community Learning Centre. Available from <http://www.clickweb.org.uk/dyna/click>.
- Coombs, P.H. and Ahmed, M. 1980. *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education can Help*. Washington D.C.: The World Bank.
- Curie, Adam. 1973. *Education for Liberation*. New York: John Wiley and Son, Inc.
- Diamond Valley Learning Centre. 1995. *Diamond Valley Learning Centre: 1995 Annual Report*. GreensBorough Victoria: Diamond Valley Learning Centre.
- Faure, E. et.al (1972). *Learning to be*. London: UNESCO.
- Freire, Paulo. 1973. *Education for Critical Consciousness*. New York: Seabury Press.
- Geelong Adult Training & Education. 1998. *Gateway to learning*. Geelong: Victoria: Geelong Adult Training & Education.
- Giffin, C. 1999. Lifelong Learning and Welfare Reform. *International Journal of Lifelong Education*. 18(6):431-452.
- Harrison, F.H. 1979. *Education Sector Planning for Development of Nationwide Learning Systems*. USA: American Council on Education.
- Illah, I.D. 1971. *Deschooling society Australia* Penguin Books.
- Kalamunda Community Learning Centre. 2003. *Kalamunda Community Learning Centre*. Available from <http://www.kalamundaweb.com.au/kclc>.
- Kinderwaller, Suzanne. 1979. *Non-formal Education as an Empowering Process*. Massachusetts: Center for International Education University of Massachusetts.
- Knowles, M. 1980. *The Modern Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy*. Chicago: Follet Publication.
- Knowles, M. and others. 1984. *Andragogy in Action: Applying Modern Principles of Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- La Belle, T.J. 1976. *Non-formal Education and Social Change in Latin America*. LA: UCLA Latin American Center Publications University of California.
- Longworth, N. and Davies, W.K. 1996. *Lifelong Learning: New Vision, New Implications, New Roles for People, Organizations, Nations and Communities in the 21st Century*. London: Kogan Page Limited.
- Macrae, H. 1991. *Useful Knowledge: A Short Story and Description of Adult and Community Education in Victoria*. Melbourne: Adult, Community and Further Education Board.
- Morell Region Community Learning Centre. 2003. Morell Region Community Learning Centre. Available from <http://www.morellcap.pcicaps.org/main.html>.

- National Federation of Social Education. 1992. *Lifelong Learning in Japan: an Introduction*. Japan: Ishibashi Foundation.
- Niehoff, R.O. (Ed.) 1976. *Non-formal Education and the Rural Poor*. Michigan: College of Education Michigan State University.
- Nicoll, K. and Edward, R. 2000. Reading Policy Texts: Lifelong Learning as Metaphor. *International Journal of Lifelong Education*, 19(5):459-489.
- Overly, N.V. (Ed.). 1979. *Lifelong Learning a Human Agenda*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Paulston, R.G. 1972. *Non-formal Education (Handout for Non-formal Education and Social Movement Course)*. Pennsylvania: Univ. of Pittsburgh.
- Paulston, R. G. 1980. *Other Dreams, Other Schools: Folk Colleges in Social and Ethnic Movements*. Pittsburgh: University Center for International Studies. University of Pittsburgh.
- Paulston, R. G. and Leroy, G. 1975. Strategies for Non-formal Education. *Teachers College Record*, 76(4): 569-596.
- Prior Learning Assessment. 2003. Available from http://www.berkeleycollege.edu/admissions/transfer_credit_policies.html.
- Srinivasan, I. 1977. *Perspective on Non-formal Education: Functional Education for Individual, Community and National Development*. New York: World Education.
- Usher, R., Bryant, I. and Johnston, R. 1997. *Adult Education and the Postmodern Challenge*. London: Routledge.
- Wain, K. 2000. The Learning Society: Postmodern Policies. *International Lifelong Education*, 19(1): 36-53.
- Wren, Brian. 1979. *Education for Justice*. London: SCM Press.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กรอบคำถามประกอบการศึกษากรณี

ชื่อศูนย์การเรียนรู้

แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในประเทศไทย

บริบท (c)

1. ความจำเป็น

2. ปริมาณ

3. แนวบันไดใจ

4. ความสำเร็จ

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

3. ผู้เรียนเป็นใคร

4. กลุ่มเป้าหมาย(ที่ต่อจากการนี้)คือใคร

5. ลักษณะหลักสูตร

6. ระยะเวลาสอน / ภาค

7. แหล่งเงินทุน

ผู้สอน

สนับสนุนสถานที่ ครู

การเก็บค่าธรรมเนียม

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

การกำหนดอายุ

คุณสมบัติของผู้สมัคร

๑. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

๒. การวัดประเมินผล/มีหรือไม่ใช้เครื่องมืออะไร

เกณฑ์ (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

2. จำนวนวันที่เรียน

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

7. ความพึงพอใจของประชาชน

กรอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแล
มาตรฐาน การเทียบโอน การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และด้านอื่น ๆ

1. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยองค์การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (โรงเรียนที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่
อิงความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์โครง เช่น โรงเรียนบ้านเด็ก ศูนย์โอบุญไทย เป็นต้น)

1) การกำกับดูแลมาตรฐาน

.....
.....
.....
.....
.....

2) การเทียบโอนเพื่อรับหนังสือ

.....
.....
.....
.....
.....

3) การสนับสนุนด้านวิชาการ

.....
.....
.....
.....
.....

4) การสนับสนุนด้านทรัพยากร

.....
.....
.....
.....
.....

5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....

2. ศูนย์การเรียนที่จัดโดยอิงการจัดการศึกษาระบบ (การจัดการศึกษาแบบบูรณาการ
เป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความรู้และวิชาชีพโดยองค์กรหน่วยงานที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน)

1) การทำกับดูแนวมาตรฐาน.....

2) การเทียบโอนเพื่อรับสิทธิ์.....

3) การสนับสนุนด้านวิชาการ.....

4) การสนับสนุนด้านอื่นๆ.....

5) การสนับสนุนด้านอื่นๆ.....

3. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยสถาบันศาสนา

1) การทำกับตุงและมาตรฐาน

.....

.....

.....

.....

2) การเขียนโขนเพื่อรับพระอริย์

.....

.....

.....

.....

3) การกลั่นกรองด้านวิชาการ

.....

.....

.....

.....

4) การกลั่นกรองด้านพิธีกรรม

.....

.....

.....

.....

5) การกลั่นกรองด้านอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

4. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยศุภภูมิปัญญา / ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การจัดการศึกษาโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่เยาวชนและผู้สนใจ จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้)

1) การทำกับตมตามฤดูกาล

2) การเขียนโคมเพื่อบรรณคดี

3) การสนับสนุนด้านวิชาการ

4) การสนับสนุนด้านวิชาการ

5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ

5. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดในลักษณะชมรม/กิจกรรม (เป็นการจัดการเรียนรู้ความสนใจของผู้เรียน เช่น การทำเกษตรกรรมรูปแบบต่าง ๆ การเรียนรู้เรื่องสุขภาพ ศิลปการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ)

1) การทำใบความรู้ตามฐาน

2) การเขียนโน้ตเกี่ยวกับสิ่งที่ได้

3) การสนับสนุนด้านวิชาการ

4) การสนับสนุนด้านทรัพยากร

5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ

6. คุณยัการเขียนที่จัดในลักษณะแหล่งการเรียนรู้ (เป็นลักษณะของการจัดบริเวณแวดล้อมให้เป็น
ที่ศึกษาหาความรู้ได้อย่างอิสระ เช่น พิพิธภัณฑ์ หอสมุด เป็นต้น)

1) การทำกับดูละนามาฐาน.....

2) การเทียบโอนเพื่อบรรณลพท์.....

3) การสนับสนุนด้านบวรการ.....

4) การสนับสนุนด้านบวรการ.....

5) การสนับสนุนด้านบวรการ.....

7. ศูนย์การเรียนที่จัดในลักษณะ home-Schooling มีการจัดเป็น 2 ลักษณะ

7.1 จัดทะเบียนบุตรหลานไว้ในโรงเรียนปกติ แต่จัดสอนในโรงเรียนที่บ้าน และนำไปสอบเทียบวัดความู้กับโรงเรียน

7.2 จัดหลักสูตรและจัดการเรียนรู้โดยอิสระ โดยมุ่งหวังให้บุตรหลานพัฒนาตามศักยภาพ และฝังลึกในปรัชญาของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1) การกำกับดูแลมาตรฐาน

2) การเทียบโอนเพื่อรับของสิทธิ์

3) การสนับสนุนด้านวิชาการ

4) การสนับสนุนด้านทรัพยากร

5) การสนับสนุนด้านอื่น ๆ

การประชุมอภิปรายกลุ่มย่อย
(Focus Group Discussion)

โปรดให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่อไปนี้ โดยพิจารณาเอกสารสรุปข้อมูลที่แจกให้

1. รูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2. แนวทางการส่งเสริมและบทบาทของรัฐใน การทำกับดูละมาศฐาน การเขียนโครงการ
สนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร และด้านอื่น ๆ

- การทำกับดูละมาศฐาน

- การเขียนโครงการ

- การสนับสนุนด้านวิชาการ

- ด้านทรัพยากร

- ด้านอื่น ๆ

ภาคผนวก ข

รายละเอียดฐานการวิจัยภายใต้ มาตรา 18(3)

1. ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อนุบาลบ้านรัก

บริบท (C)

1. ความเป็นมา

เปิดทำการสอนตั้งแต่ปี 2527 โดยใช้พื้นที่ของโรงเรียนคืนซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้พยายามพัฒนานนกว่าสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เน้นการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นฐานแก่หลักสูตรชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน

2. ปรัชญา

ศึกษาความเป็นธรรมชาติของเด็กไว้ และเปิดโอกาสให้จิตวิญญาณ ร่างกาย สติปัญญา สติปัญญา ได้พัฒนาไปพร้อมกันอย่างสมดุลและเหมาะสมกับอายุ

3. แรงบันดาลใจ

เกิดจากการพบครูซึ่งเป็นครูและจิตตังโรงเรียนมาตั้งแต่ในอดีตรวมทั้งทฤษฎีจิตที่ทำงานด้วยความจริงใจ จึงมีชั้นแนวคิดและวิธีการทำงาน ตลอดจนแนวทางการศึกษา Art for Young Child ที่มีส่วนทำให้เริ่มจัดการศึกษาตามแนวธรรมชาติ

4. อาคารสถานที่

ตั้งอยู่เลขที่ 28 ต.สองจันทร์ อ.อุทุมพร 40 พะโค่น กรุงเทพฯ 10110 บนเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ บริเวณโดยรอบร่มรื่น น่ายุ มีบรรยากาศคล้ายคลึงกับบ้านแม่

ปัจจัยป้อน (P)

1. วัตถุประสงค์

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาชีวิตไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. พัฒนาการด้านร่างกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ออกกำลังกายสม่ำเสมอ ช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน

3. พัฒนาการด้านอารมณ์อยู่ในบรรยากาศที่เบิกบานแจ่มใส มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม

4. พัฒนาการด้านสังคม เรียนรู้การเข้าสังคมกับผู้อื่น ช่วยเหลือแบ่งปัน เคารพสิทธิผู้อื่น เห็นวินัยในตนเองและบรรยากาศในสังคม

5. พัฒนาการด้านสติปัญญา เตรียมความพร้อมให้มีสมาธิ การฟัง การพูดและความสนใจใฝ่รู้

6. อนุบาลบ้านรักไม่สนใจขายแรงเด็กให้เรียนเขียนอ่านก่อนวัยอันควร

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

อาจารย์ อภิสิทธิ์ จรัสชวนะเพท และ Mr. Masaki Sato

3. ผู้เรียนเป็นใคร

กลุ่มเด็กอนุบาลที่ด้อยอายุและความสามารถ อายุระหว่าง 3-6 ปี

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

สถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

5. ลักษณะหลักสูตร

จัดเนื้อหาหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับธรรมชาติ ฤดูกาลและวัฒนธรรมประเพณี โดยแบ่งเป็น 4 เทอม ได้แก่ เทอม 1 ฤดูฝน (พฤษภาคม - กรกฎาคม) เทอม 2 ฤดูร้อน (สิงหาคม - ตุลาคม) เทอม 3 ฤดูหนาว (พฤศจิกายน - มกราคม) เทอม 4 ฤดูร้อน (กุมภาพันธ์ - เมษายน) ทุกภาคเรียน มีปีต่อเทอม 2 ปีการศึกษา

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

ตลอดปี

7. แหล่งเงินทุน

เริ่มต้นด้วยเงินทุนตนเอง ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

ผู้สนับสนุน

ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากเงินรางวัลผู้บริหารเพื่อสร้างสรรค์สังคม

สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

สถานทูตญี่ปุ่นให้งบประมาณจัดสร้างอาคารห้องประชุม

การเก็บค่าธรรมเนียม

อัตราค่าเล่าเรียนได้แก่ ค่าแรกเข้า 10,000 บาทและค่าเล่าเรียนทุกระดับชั้น 14,700 บาท

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร	ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี
การกำหนดอายุ	อายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 7 ปี ในระดับชั้นเนอสเซอรี่และอนุบาล 1-2-3
คุณสมบัติของผู้สมัคร	นักเรียนที่สมัครต้องมีอายุไม่เกิน 3 ปี

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

- จัดชั้นเรียนแบบด้อยอายุและความสามารถโดยให้นักเรียนปกติเรียนร่วมกับเด็กพิเศษ
- ใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้น Child-Centered โดยครูและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาชีวิตร่วมกัน
- ส่งเสริมให้เกิดความพร้อมทุก ๆ ด้าน โดยการให้สมอง (Head) ความรู้สึก (Heart) และการลงมือทำ (Hand) พัฒนาไปด้วยกัน
- ผสมผสานวัฒนธรรมของผู้เรียนระหว่างนักเรียนไทยและต่างชาติให้กลมกลืนกัน

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

ใช้การวัดประเมินผล จากความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดยให้ครู บันทึกพัฒนาการของผู้เรียนและนำมาประเมิน 4 ครั้ง / ปี ส่วนเด็กพิเศษจะพิจารณาเป็นรายบุคคล

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ทุกคน

2. จำนวนวันที่เรียน

5 วัน/สัปดาห์ ตลอดทั้งปี

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีพัฒนาการที่แท้จริงของมนุษย์

2. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบตนเอง เป็นเด็กที่สมบูรณ์ที่สุดก่อนที่จะเติบโตขึ้น

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ไม่สามารถพิจารณาความพึงพอใจของครูผู้สอนได้ เนื่องจากไม่มีโอกาสได้รับข้อมูลจากครูผู้สอน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนไว้ใจให้ครูกับครูหรือนักเรียน

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ไม่สามารถประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนได้ แต่จากการสังเกตพบว่า ผู้เรียนสามารถเปิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ไม่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปมากนัก

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

สามารถพิจารณาความพึงพอใจของผู้ปกครองได้บ้าง เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการระบบที่แตกต่างไปจากระบบเดิม รวมทั้งมีการรวมตัวของผู้ปกครองต่างชาติด้วย

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ประชาชนส่วนหนึ่งพอใจโดยเฉพาะผู้ต้องการระบบโรงเรียนที่เป็นทางเลือกใหม่ รวมทั้งประชาชนต่างชาติที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

ความไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ของประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

ต้องการให้ภาครัฐกำหนดระเบียบวิชาชีพ ธรรมชาติที่แท้จริงของวัยเด็กเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ถูกต้องต่อไป

โรงเรียนนันทประสาธวิทยา

1. ความเป็นมา

โรงเรียนนันทประสาธเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2498 ปัจจุบันทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และได้เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอน จากแบบเดิมมาเป็นแบบเรียนการสอนแบบบูรณาการครบทุกระดับชั้น รวมทั้งการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก

2. ปรัชญา

แสวงหาแสงสว่างด้วยปัญญาไม่มี

3. แรงบันดาลใจ

มีความประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการที่จะเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาของประชาชนซึ่งรวมทั้งผู้ปกครองของเด็กพิเศษด้วย (เริ่มรับเด็กพิเศษ ตั้งแต่ปี 2532)

4. ข้าราชการท่านที่

ตั้งอยู่เลขที่ 104 หมู่ 9 บ.รวมคำทะเล 207 นิคมบุรี กรุงเทพฯ 10510 โดยมีอาคารเรียนที่จัดตั้งโรงเรียนไว้สำหรับเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกัน

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาให้ตอบสนองกับความต้องการของสังคมและกลุ่มผู้ปกครองเด็กพิเศษ

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

นางฉัตรทิภา วิบุรุษชาติ อาจารย์ใหญ่ และนายสุธี มั่นชัยนันท์ ผู้รับใบอนุญาตโดยบริหารจัดการในรูปของมูลนิธินันทประสาธวิทยา

3. ผู้เรียนเป็นใคร

นักเรียนปกติ และเด็กพิเศษ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล - มัธยมศึกษาปีที่ 4

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

สถาบันการศึกษาในระดับที่สูงกว่าและสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมของเด็กกลุ่มพิเศษ

5. ลักษณะหลักสูตร

หลักสูตรการบูรณาการทักษะเพื่อชีวิต คือให้สอดคล้องกับชุมชนและสามารถพัฒนาทักษะเพื่อชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายและความมุ่งหมายที่ชัดเจน

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

ตลอดปีการศึกษา

7. แหล่งเงินทุน

จากมูลนิธินันทประสาธวิทยาและความร่วมมือของผู้ปกครอง

ผู้สนับสนุน

กลุ่มศิษย์เก่าและแหล่งเงินทุน

สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

กลุ่มเดียวกับแหล่งเงินทุน

การเก็บค่าธรรมเนียม

ประมาณปีละ 15,000 – 18,000 บาท ต่อคน

กรอบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร ประมาณวันที่ 1-3 เมษายน ของทุกปี
การกำหนดอายุ ตั้งแต่อายุ 3 ปี ขึ้นไป
คุณสมบัติของผู้สมัคร รับทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษ โดยใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์ สอบถามผู้ปกครอง และมีใบรับรองแพทย์

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

1. ศึกษาแนวพุทธธรรม เพื่อความเป็นพุทธหรือมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีอิสระภาพ ภายในสงฆ์ เป็นและเป็นประโยชน์ รวมทั้งแนวคิด จัดการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ มอนเตสซอรี วอลดอร์ฟ โฮลโดป นีโอฮิวแมนนิส เป็นต้น

2. เน้นจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. ใช้วิธีการบริหารจัดการ อภิปราย ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กโดยเฉพาะเด็กพิเศษ

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

1. วัดโดยใช้ข้อสอบ ร้อยละ 40

2. วัดจากผลงานเขียน / กลุ่ม ร้อยละ 30

3. วัดจากแฟ้มสะสมผลงาน ร้อยละ 30

4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานในเชิงคุณภาพ

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. จำนวนวันที่เรียน

ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ออกวันเด็กพิเศษที่จะได้รับการพิจารณาเป็นวาท ๗ ไป ในการหยุดเรียนเพื่อไปพบแพทย์

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

1. นักเรียนปกติทุกคนเกิดการเรียนรู้ค่อนข้างสมบูรณ์ในทุกด้าน

2. เด็กพิเศษมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ โดยสังเกตจากเด็กทุกประเภทเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ผู้สอนมีความสุข และมีความภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กโดยเฉพาะเด็กพิเศษ

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความพอใจ และเรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งนี้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เรียนโดยตรง ให้ผลสรุปที่สอดคล้องกัน

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

มีความพอใจเป็นอย่อย่างถึงทั้งผลที่เกิดขึ้นกับบุตรของตนและการมีโอกาสร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

7. ความพึงพอใจของประชาชน

พิจารณาได้ว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเนื่องจากโรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองกลุ่มเด็กพิเศษได้จำนวนมาก

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. ผู้ปกครองเด็กพิเศษมีความหวังกับลูกสูงเกินไป ทำให้โรงเรียนต้องหาแนวทางการทำข้อตกลงที่ชัดเจนและชี้แจงข้อจำกัดของโรงเรียนอยู่บ่อยครั้ง

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

ต้องการที่ดินเพื่อใช้ในการดำเนินงานทางการศึกษาของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะที่ดินของกรมการศาสนา บริเวณด้านหน้าโรงเรียน

โรงเรียนแสนสุขโคราชทักษะ

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เกิดจากความสนใจของผู้บริหาร คือ คุณอุษา อมรพรหมพันธ์ ที่ต้องการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน มีความสมบูรณ์ในทุกด้าน จึงได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2543

2. ปรัชญา

จัดการเรียนการสอนโดยอิงจากภาวะการณ์ให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุกสนานเพื่อพัฒนาการที่เอนกประสงค์ กาย ใจ และสติปัญญา

3. แรงบันดาลใจ

ได้ความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนที่เชื่อว่า การศึกษาที่ดี ที่ถูกต้องนั้นต้องนำไปเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์รอบด้านและเพาะบ่มให้เกิดความไม่รู้สึกอึดอัด จนสามารถเป็นมนุษย์ที่บรรลุซึ่ง ความดี ความงาม และความจริง พร้อม ๆ กันไป

4. อาคารสถานที่

เลขที่ 226 ถนนประดิษฐ์มนูธรรม ไร่ทองทะเล กรุงเทพมหานคร 10310

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนทั่วทั้งตัวคน โดยมุ่งให้เกิดบูรณาการของ สมอง หัวใจและมือ

2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพ ของตัวเองได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสมกับขั้นตอน ของการพัฒนาการในแต่ละวัย

2. ผู้เรียนเป็นใคร

คุณอุษา อมรพรหมพันธ์

3. ผู้เรียนเป็นใคร

เด็กอายุตั้งแต่ 2-5 ปี ระดับก่อนอนุบาล อนุบาลและชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-8

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลิตนี้) คือใคร

สถานศึกษาในระดับที่สูงกว่า

5. ลักษณะหลักสูตร

จัดการเรียนการสอนแนวออลราวน์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาผู้เรียนทั่วทั้งตัวคน มุ่งให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดอิสระและรู้จักรับผิดชอบ โดยในชั้นประถมศึกษาจัดการศึกษา ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

7. แหล่งเงินทุน

จากรายได้ที่ได้รับจากการดำเนินงานกิจการ

ผู้สนับสนุน

ไม่มี

การเก็บค่าธรรมเนียม

อนุบาล ประมาณ 20,000 / ภาคเรียน

ประถม ประมาณ 20,000 / ภาคเรียน

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป

การกำหนดอายุ อายุตั้งแต่ 2-5 ปี ในระดับก่อนอนุบาล และ 5 ปีขึ้นไป ในระดับประถมศึกษา
คุณสมบัติของผู้สมัคร ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งระดับอนุบาลและประถมศึกษา

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

1. บูรณาการวิชาการ และกิจกรรมผ่าน ๆ เข้าด้วยกัน

2. มุ่งพัฒนาความสามารถทางกายภาพ สติปัญญา อารมณ์และสุนทรียภาพ ได้อย่างสมดุล
ครบถ้วนไป

3. ใช้สื่อผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีชีวิตชีวา ผสมคู่ไปกับการปูพื้นฐาน
ทางจริยธรรม

4. ในระดับประถมจะให้เรียนวิชาหลัก คือ เลข ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง

3-4 ปีไปคาที่ สอนแทรกโดยเรื่องนิทาน ชาติ ภาษา รวมทั้งภาษาจีน อังกฤษ และศิลปะ

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

- พิจารณาจากพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

- ให้ความสำคัญกับความพร้อมของผู้เรียนตามแนวคิดของรอยัลส์ฟ

ผลลัพธ์ (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ผ่านทุกคน

2. จำนวนวันที่เรียน

ตามระเบียบของกระทรวง

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

1. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นอิสระ และมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบ

2. ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังและมีพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรม

3. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ไม่สามารถประเมินความพึงพอใจของผู้สอนได้ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเขอร้องมิให้สัมภาษณ์
ครูผู้สอนและนักเรียน แต่จากการสังเกตสามารถพอที่จะสรุปได้ว่า ผู้สอนมีความพึงพอใจพอสมควร

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

พิจารณาได้ว่าเด็กพึงพอใจจากการที่โรงเรียนเน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาความรู้ทางวิชาการเลาะจากโรงเรียนในระบบทั่วไป)

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

พิจารณาได้ว่าพึงพอใจในสภาพของโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ไม่หาการประเมินได้เนื่องจากตัวโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่จัดเป็นร้านอาหารใหญ่ บริเวณโรงเรียนค่อนข้างกว้างขวางและแยกเป็นเอกเทศจากชุมชน

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

ไม่มี

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

พิจารณาได้ว่าไม่ต้องการเนื่องจากมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปได้

ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เกิดจากความพยายามแก้ปัญหาสังคมของนายแพทย์ พร พันธุ์โอสถ ที่พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมด้วยความรู้ที่เห็นว่าจะต้องแก้ปัญหาไทยในลักษณะอื่น นอกจากการจัดการศึกษาตามระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน ที่ค่อนข้างมีปัญหาอยู่ไม่น้อย

2. ปรัชญา

สร้างคนดูแลทั้งกาย ใจ ปัญญา มุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ผู้สร้างสรรค์

3. แรงบันดาลใจ

เกิดจากความรู้สึกรู้ว่า เกิดปัญหาในการจัดการศึกษาปัจจุบันที่ไม่อาจช่วยนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์ทั้งวัง

4. สถานการณ์

ตั้งอยู่เลขที่ 27/789 หมู่บ้านนาคาลัย อ.สุรนาคูท บางนา กรุงเทพฯ 10260 มีลักษณะเป็นอาคาร 4 ชั้น มีบริเวณสำหรับนันทนาการ

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

มุ่งหมายให้เด็กได้รับการศึกษาทุกด้านและสมดุล มุ่งพัฒนาทั้งกาย ใจและปัญญาเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีวิจรรย์ญาณที่เหมาะสม มีความกล้าหาญและความรับผิดชอบ มีทักษะความรู้ พร้อมทั้งจะเผชิญชีวิตในสังคมได้ด้วยตนเอง

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

มูลนิธิอวอร์ดส์ปัญญาไทย โดยมีการดำเนินงานในสองคณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารมูลนิธิ คณะกรรมการผู้ปกครอง คณะกรรมการดำเนินงาน คณะครูและฝ่ายบริหารจัดการ

3. ผู้เรียนเป็นใคร

เด็กทั่วไปที่ผู้ปกครองเห็นด้วยกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบอวอร์ดส์

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่ง

5. ลักษณะหลักสูตร

- ระดับอนุบาล มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการสำหรับเด็กในแต่ละชั้นตอน จัดนาการณ์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปูทางฝังให้เด็กสำนึกในบุญคุณต่อสิ่งที่ได้รับทั้งจากธรรมชาติและมนุษย์ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทั้งนี้เด็กจะลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

- ระดับประถมศึกษา หลักสูตรทุกชั้นเป็นเอกภาพต่อเนื่องกัน มีความสมดุลระหว่างศิลปะ วิทยาศาสตร์และจริยธรรม เด็กจะเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองในสถานการณ์ที่เป็นจริง

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรของโรงเรียน เป็นหลักสูตรอวอร์ดส์ที่มุ่งหวังให้เด็กพัฒนาวิจรรย์ญาณขึ้นมามีความเหมาะสม ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรียนรู้อาจผ่านไปจากหัวใจ จากหัวใจที่ผ่านออกมาเป็นเจตจำนงที่จะกระทำการจากเจตจำนงและการกระทำจึงก่อให้เกิดเป็นความเข้าใจอีกต่อหนึ่ง

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

แบ่งเป็น 2 ภาคการศึกษา ภาคต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคม-ต้นเดือน ตุลาคม ปีถัดมาภาค
1 สัปดาห์ รวมเดือนสิงหาคม ภาคปลาย ประมาณต้นเดือน พฤศจิกายน-ต้นเดือนมีนาคม ปีถัดมาภาค
1 สัปดาห์ รวมปลายเดือนธันวาคม

7. แหล่งเงินทุน

มูลนิธิรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

ผู้สนับสนุน

ผู้ปกครองนักเรียน

ผู้สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

มูลนิธิรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และผู้ปกครองนักเรียน

การเก็บค่าธรรมเนียม

ประมาณภาคเรียนละ 20,000 บาท

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

ตลอดปี

การกำหนดอายุ

3 ขวบครึ่งขึ้นไป

คุณสมบัติของผู้สมัคร

รับเด็กชายและหญิงไป-กลับ โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม
แต่ต้องเข้าเรียนรวมกลุ่มกับเด็กคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนได้

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

เน้นกระบวนการปฏิบัติจริง โดยกำหนดกิจกรรมหลักดังนี้

1. มีการพูดคุยกันระหว่างครูผู้สอน เพื่อร่วมกันวางแผนการเรียนการสอนตามปรัชญาของโรงเรียน
2. เน้นให้ผู้เรียนได้คิดด้วยตนเอง โดยจัดให้ได้รับประสบการณ์จริง

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

วัดประเมินผลตลอดเวลาที่สอน และใช้ข้อสอบของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี เพื่อการ
ประเมินผลสรุปกันไป

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ผ่านทุกคน

2. จำนวนวันที่เรียน

ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

เด็กมีความรู้ ความสามารถรอบตัว สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

พิจารณาได้ว่าพอใจ โดยสังเกตจากความตั้งใจในการสอนและดูแลนักเรียนจนมีเวลาให้สัมภาษณ์น้อยมาก

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

พบว่านักเรียนพอใจ จากการสอบถามพูดคุยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาบางคน

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

พิจารณาได้ว่า ผู้ปกครองที่ส่งนักเรียนมาเรียนมีความพึงพอใจที่ได้ให้การศึกษาแก่บุตรในลักษณะที่แตกต่างไปจากระบบเดิม

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ไม่สามารถประเมินได้ เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่ค่อนข้างเป็นเอกเทศและแยกเป็นสัดส่วนจากบ้านเรือน หรือชุมชน

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. ภาระเบี้ยบะของทางราชการ เห็นแต่เฉพาะปัจจัยภายนอกและทรัพย์สินต่าง ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. เงินทุนไม่เพียงพอ

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

ต้องการให้ภาครัฐปรับเปลี่ยน แก่ไข ภาระเบี้ยบะ นโยบายการศึกษา โดยให้อิสระในการดำเนินงาน แก่สถาบันที่จัดการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เริ่มก่อตั้งด้วยจุดประสงค์ต้องการให้เป็นทางเลือกใหม่ต่อระบบการศึกษาไทยตั้งแต่ปี 2522 โดยทัศนคติที่เชื่อว่า เด็กแต่ละคน มีพัฒนาการไม่เท่ากัน หลังจากก่อตั้งโรงเรียนเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้ว จึงได้จัดการศึกษาที่เน้นการช่วยเหลือเด็กทุกคนได้ยาก รวมทั้งเด็กที่ถูกทารุณกรรมให้ได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์

2. ปรัชญา

เน้นการให้เสรีภาพแก่เด็ก

3. แรงบันดาลใจ

ผู้ก่อตั้งในเบื้องต้น มองเห็นปัญหาการจัดการศึกษาในระบอบ จึงมีแนวคิดที่จะจัดตั้งโรงเรียนทางเลือก (Alternative Education) สำหรับเด็กน้อยโอกาสในสังคม

4. อาคารสถานที่

ตั้งอยู่ ต.วังดัง อ.เมือง จ.กาญจนบุรี มีพื้นที่ ๑๐ ไร่ มีลักษณะเป็นชุมชนขนาดเล็ก เพราะยกด้วย ภาชนะและบ้านพัก ซึ่งเป็นที่อยู่ของครู เจ้าหน้าที่และเด็ก บ้านแต่ละหลังจะเปรียบเสมือนครอบครัว

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กที่ตกทุกข์ได้ยาก ถูกทอดทิ้งให้มีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยได้รับการศึกษาทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ สามารถออกไปประกอบอาชีพในสังคมได้

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

มูลนิธิเด็ก

3. ผู้เรียนเป็นใคร

เด็กกำพร้า ยากจน ถูกทารุณกรรม ซึ่งเป็นเด็กที่ประสบเคราะห์กรรมหรือเป็นเด็กด้อยโอกาสในสังคม

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

สังคมและตัวผู้เรียน

5. ลักษณะหลักสูตร

1. ให้การศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยพัฒนาหลักสูตรขึ้นเอง ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ

2. กำหนดสาระการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว ความเป็นจริงที่อยู่ใกล้ตัว และเนื้อหาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

ตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการและข้อกำหนดของโรงเรียนตรงกับความต้องการของผู้เรียน

7. แหล่งเงินทุน

มูลนิธิเด็ก

ผู้สนับสนุน

มูลนิธิเด็ก องค์การเอกชนทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งผู้สมัครหาทั่วไป
สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

กลุ่มเดียวกันกับผู้ให้การสนับสนุน

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เสียค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

ตลอดปี

การกำหนดอายุ

ตั้งแต่ 3 ปี ถึง 7 ปี

คุณสมบัติของผู้สมัคร

1. มีหลักฐานประจำตัวครบ และมิใช่นายไม่เกิน 7 ปี
2. ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากหน่วยงานประชาสังคมระดับและทางโรงเรียน

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

1. ใช้แนวคิดของโรงเรียน Summer Hill ในประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดขึ้นโดย Mr.A.S.Nell ที่ระบุว่า "เด็กควรมีเสรีภาพด้วยการตัดสินใจว่าจะเรียนหรือจะเล่น" มาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับ ปรัชญาทางพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกใจและเหมาะสมแก่การเรียนรู้ "โดยไม่ฝืนหลักการ การอ่อนน้อมและพัฒนาจิตใจ"

2. เน้นการให้เสรีภาพกับผู้เรียนอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ การปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม และออกกฎระเบียบที่เห็นว่าเป็นของโรงเรียน

3. นักเรียนมีเสรีภาพในการที่จะเข้าห้องเรียนหรือไม่เข้าห้องเรียนก็ได้ ตลอดวันหรือตลอดทั้งปี

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

ใช้ข้อสอบที่โรงเรียนจัดทำขึ้น ตามระเบียบการวัดประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

ประมาณร้อยละ 50-80 ซึ่งเด็กที่เรียนในชั้นต้น ๆ จะไม่ผ่านการประเมินค่อนข้างมาก ส่วนในชั้นที่สูงขึ้นไปจะผ่านเกณฑ์ทั้งหมด

2. จำนวนวันที่เรียน

กำหนดเวลาเรียนทั้งหมด 3 ภาคการศึกษา มีวันหยุดระหว่างภาคเรียนจำนวน 15 วัน และหยุดภาคฤดูร้อน จำนวน 1 เดือน

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ผู้เรียนได้รับการพัฒนา และมีแนวทางในการแสวงหาความสำเร็จในชีวิตได้ด้วยตนเอง

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ผู้สอนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ แม้ว่าจะมีการเข้าออกของครูอยู่เสมอ กล่าวคือ จะมีครูประมาณร้อยละ 20 ที่อยู่สอนประจำ

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

จากการได้พูดคุยกับนักเรียนหลาย ๆ คนในเกือบทุกระดับชั้น ผู้เรียนทุกคนพึงพอใจในรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาของที่นี่

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนเนื่องจากผู้เรียนเกือบทั้งหมดไม่มีผู้ปกครองรับมิดชอบและขัดขวางกีดในการเก็บข้อมูล

7. ความพึงพอใจของประชาชน

มีความพึงพอใจซึ่งสังเกตได้จากการให้การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน จะเห็นจากการได้รับบริจาคทั้งเป็นทรัพย์สิน สิ่งของ อาหารอยู่เสมอ ๆ เป็นต้น ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. เงินบริจาคลดลง

2. ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนบางส่วน เช่น การทะเลาะวิวาท ขู่สาร

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

การพัฒนาอาคารสถานที่ ทั้งการซ่อมแซม และการสร้างอาคารเพิ่ม

โรงเรียนสัมมาสิกขาศิริชะเอโสภ

สถานที่ตั้ง ชุมชนวัฒนธรรมศิริชะเอโสภ หมู่ที่ 15 ต.กระแจะ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ
บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. 2533 ชุมชนศิริชะเอโสภ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาแบบการศึกษานอกโรงเรียน สาขาสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ระบบการเรียนเป็นแบบการศึกษาทางไกลของ ศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ โดยเรียนอยู่ที่ชุมชนศิริชะเอโสภ แต่การสอบต้องสอบที่ ศูนย์การศึกษาเอกโรงเรียน ในการจัดการศึกษานั้น ชุมชนต้องการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน แต่ระบบการศึกษาเอกโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการศึกษาดังกล่าวได้ ชุมชนวัฒนธรรม ศิริชะเอโสภจึงได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษ และโอนโรงเรียน เข้าอยู่ในสังกัดสหกรณ์บุญนิยมศรีโสภ ตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2540

2. ปรัชญา

ฝึกตน เป็นงาน ชาติวิธา

3. แรงบันดาลใจ

สืบเนื่องจากชุมชนวัฒนธรรมศิริชะเอโสภ ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นที่หมู่ที่ 15 ตำบลกระแจะ อำเภอ กันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2533 และมีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายโดยมีหลักการให้ชีวิตที่ เรียบง่ายโดยมีหลักการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนเป็นสังคมชาวพุทธที่ตั้งใจปฏิบัติตามแนวทางคำสอนของ พระพุทธเจ้า ดังนั้นจึงต้องการจัดการเรียนการสอนให้แก่สมาชิกของชุมชนในลักษณะที่สอดคล้องกับวิถี ชีวิตของชุมชน จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสัมมาสิกขาโสภขึ้น

4. อาคาร สถานที่

โรงเรียนสัมมาสิกขาศิริชะเอโสภ ตั้งอยู่ที่ชุมชนวัฒนธรรมศิริชะเอโสภ หมู่ที่ 15 ตำบลกระแจะ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีอาคารต่าง ๆ ดังนี้

- อาคารเรียน "ศาลาโหนดคุณ"
- อาคารเรียน "ศาลาธรรมทายาท"
- อาคารเรียน "ศาลาชั้นมัธยม"
- ศาลาวิหาร
- หอพักหญิง "บ้านชาวดิน"
- หอพักชาย "บ้านชาวดินฟ้า"
- โรงสีข้าวกล้องและฉางข้าว ขนาด 500 เกวียน นิยมการซื้อขายและการแปรรูป
- ร้านค้าสหกรณ์ "ร้านน้ำใจ" เป็นร้านค้าของชุมชนเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ สืบต่อ เพื่อสาร และบริการแก่สังคมรอบข้างชุมชน ให้ได้รับสินค้าดี ราคาถูก
- อาคารเอนกประสงค์
- โบสถ์
- บ้านอาสี เพื่อมติดยาสุนไพรร
- เขื่อนกั้น

ปัจจัยป้อน (I)

1. วัตถุประสงค์

ต้องการให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตตามวิถีทางเบื้องต้นของพุทธศาสนิกชนที่ดี คือ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เว้นขาดจากอบายมุขทุกชนิด รับประทานอาหารมังสวิรัตเป็นปกติ สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้

2. ผู้ดำเนินการ

นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ เป็นผู้รับผิดชอบ

3. ผู้เรียน

เป็นบุตรหลานของสมาชิกชุมชนวัฒนธรรมสิริหะระโลก และบุตรหลานของบุคคลนอกชุมชนที่เข้าใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้)

หน่วยงาน ห้างร้าน บริษัททั่ว ๆ ไป ที่ต้องการบุคคลที่มีความสามารถในสาขาอาชีพที่ทางโรงเรียนได้เปิดสอน

5. ลักษณะหลักสูตร

ชุมชนวัฒนธรรมสิริหะระโลก มีโรงเรียนในชุมชน 2 โรงเรียน ได้แก่

- โรงเรียนสิริมาสิกขาสิริหะระโลก เปิดสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 8 โดยใช้หลักสูตรของกรมสามัญศึกษา แต่สำหรับวิชาที่เป็นวิชาเลือกทาง โรงเรียนจะเน้นวิชาที่ต้องฝึกปฏิบัติ แล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

- โรงเรียนนิคมเกษตรสิริหะระโลก เปิดสอนหลักสูตรสายอาชีพ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง

6. ระยะเวลาสอน

ระยะเวลาในการสอนแต่ละวันในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 ภาคการศึกษา

7. แหล่งเงินทุน

- รัฐบาลที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนเอกชนต่อหัวนักเรียน
- เงินที่ชุมชนหารรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ที่ชุมชนผลิตขึ้นมาวางจำหน่ายตามร้านค้าของชุมชนและนำไปจำหน่ายที่ร้านค้าในเครือข่ายของชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพทั้งเงิน
- รับจากผู้ปกครองที่บริจาคสมทบทุนการศึกษาของเด็กนักเรียน

ผู้สนับสนุน

บุคคลทั่วไปที่เข้าใจบทบาทของชุมชนวัฒนธรรมสิริหะระโลก

สนับสนุนสถานที่อุปกรณ์

สถานที่และอุปกรณ์เป็นของชุมชนวัฒนธรรมสิริหะระโลก

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เก็บค่าธรรมเนียม (นักเรียน เรียนฟรีและครูทุกคนทำงาน โดยไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนใด ๆ)

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร
การกำหนดอายุ
คุณสมบัติของผู้สมัคร
2. วิธีการเรียนการสอน
(รูปแบบการจัด)

การเรียนการสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-8 ชั้นละ 1 ห้องเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีชั้นละ 5 ห้องเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 2 ห้องเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นละ 1 ห้องเรียน การเรียนระดับอาชีวะ มี 25 คน ชั้นปีที่ 1 มี 10 คน ชั้นปีที่ 2 มี 8 คน ชั้นปีที่ 3 มี 6 คน อาจารย์ประจำของโรงเรียนสัณหาสิริจะอโศกมี 8 คน วุฒิปริญญาตรีทั้งหมดและมีครูที่สอนที่เป็นศิษย์เก่าที่จบจากโรงเรียนแห่งนี้และมีความพอใจจะอยู่ในชุมชนสมัครใจช่วยสอนที่นี้ด้วย ฝ่ายบริหารโรงเรียนระดับอาชีวะ มีอาจารย์ประจำ 3 คน และมีสภาราชการพื้นที่ใกล้เคียงที่นำบุคลากรมางานที่โรงเรียนแห่งนี้ให้มาช่วยเหลือในวันเสาร์-วันอาทิตย์ด้วยจำนวน 5 คน

วิธีการเรียนการสอนจะเน้นภาคปฏิบัติให้นักเรียนที่จบไปสามารถประกอบอาชีพได้

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

มีการประเมินผลตามระดับชั้นโลกให้อาจารย์ผู้สอนพิจารณาวิธีการประเมินตามความเหมาะสม ซึ่งบางคนจะประเมิน โดยการสอบข้อเขียนหรือภาคปฏิบัติก็ได้เน้นให้นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหา ในการดำรงชีวิตในสังคมได้และสามารถประกอบอาชีพได้

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณ ปีละ 30-40 คน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประมาณปีละ 20 คน

2. จำนวนวันที่เรียน

ใน 1 สัปดาห์ จะหยุดวันพุธและพฤหัสบดี มีการเรียนในชั้นเรียน 4 ชั่วโมง นอกจากนั้นจะเน้น การออกภาคปฏิบัติตามฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ 05.00 น. ทุกวันจะมีการประชุมชี้แจงต่าง ๆ ตั้งแต่เวลา 6 นาฬิกา ที่ทำเช่นนั้นได้เพราะนักเรียนทุกคนพักประจำที่ชุมชน

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

นักเรียนคิดเป็น แก้ปัญหาได้และประกอบอาชีพได้ สามารถดำเนินชีวิตเรียบง่าย ตามศรัทธา และปรัชญาของโรงเรียน

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ผู้สอนมีความพึงพอใจ ที่ได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้และเต็มใจเสียสละเวลาในการสอน นักเรียนในชุมชนโดยรอบไม่รับค่าตอบแทนใด ๆ

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนพึงพอใจในการเรียนมาก เนื่องจากมีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลายกว่าอยู่ในโรงเรียนอื่นและเมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ รวมทั้งพอใจในสถานที่และบรรยากาศในการเรียนการสอน

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

เนื่องจากผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนนี้เป็นผู้ที่ใส่ใจในบริบทของชุมชนและเห็นว่าในชุมชนมีความปลอดภัยสำหรับบุตรหลานจึงมีความพอใจกับการเรียนที่โรงเรียนนี้มาก

7. ความพึงพอใจของประชาชน

โรงเรียนได้รับความสนใจจากประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดใกล้เคียงมากเนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการที่ดี เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้และมีรายได้เพียงพอกับความต้องการของชุมชน และยังขายสินค้าที่ผลิตเองในชุมชนในราคาถูกกว่าท้องตลาด ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จึงมีความพึงพอใจและจะมีประชาชนบางส่วนที่เขียนตบะไขว่หางธูกริจะไม่ได้ยกพอใจในวิธีการของชุมชนบ้าง ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ

ทางโรงเรียนยังต้องมีการปรับแก้และ เน้นหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนไปเรื่อย ๆ มีการผสมผสานการเรียนการสอน ส. คำน ไลน์กั หลักสูตร ทวีพยากร สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ และการติดตาม / รายงาน เน้นพออยู่พอมีอยู่

ปัญหาและอุปสรรค

โรงเรียนยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ทั้งหมด

ความต้องการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานใด หรือจากใคร

ต้องการการสนับสนุนและการยอมรับระบบการจัดการเรียนการสอนตามอัธยาศัยตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้สามารถดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม

สัมมาสิกขาสันติอโศก บริบท (c)

1. ความเป็นมา

โรงเรียนสัมมาสิกขาสันติอโศก เป็นโรงเรียนเอกชน ประเภทการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2525 โดยมีแนวคิดการจัดการศึกษาทางเลือกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการให้ความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการปฏิบัติธรรม วิชาศิลปะ สหกรณ์การเกษตร

2. ปรัชญา

คือเด่น เป็นงาน ขาววิชา

3. แรงบันดาลใจ

เกิดจากการมองเห็นปัญหาของการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ ระบบรัฐอ่อนแอ คุณธรรมของครูลดลง เนื้อหาที่แปลกแยก กระบวนการสอนมีปัญหา นำแนวการศึกษาตะวันตกมาใช้และปัญหาของเยาวชน จึงได้หาแนวทางการแก้ปัญหาตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

4. อาคารสถานที่

ตั้งอยู่ถนน นวมินทร์ บึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240 โดยมีอาคารเรียน สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบริเวณโรงเรียนและใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชนโดยรอบที่มีความเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

1. ช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ภาษาและวัฒนธรรม
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ของบุคคลให้อาหารดำรงชีพอยู่ได้
3. ให้บุคคลพึงได้รับสิทธิอันพื้นฐานอย่างเสมอภาคกันทางการศึกษา

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

มูลนิธิธรรมสันติ

3. ผู้เรียนเป็นใคร

1. บุคคลของชาติธรรม ที่ต้องการให้เด็กมีคิด 5 ละอายมุข ทานมัธยวิติ
2. กลุ่มเด็กที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ยาจน
3. กลุ่มเด็กที่ผู้ปกครอง ไม่ไว้วางใจสภาพสังคมภายนอก

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

สังคมไทย

5. ลักษณะหลักสูตร

โรงเรียนใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งสาระของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. เนื้อหาที่เป็นวิชาความรู้
2. การฝึกปฏิบัติ
3. การฝึกงานอาชีพ

6. ระยะเวลาสอน / อบรม

ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

7. แหล่งเงินทุน

1. มูลนิธิสันติธรรม
2. ผู้ปกครองนักเรียน

ผู้สนับสนุน

มูลนิธิสันติธรรม

สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

1. มูลนิธิสันติธรรม
2. ผู้ปกครองนักเรียน

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

กระบวนการ (P)

1. ระยะเวลาการรับสมัคร ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม
การกำหนดอายุ : พิจารณาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

คุณสมบัติของผู้สมัคร

1. จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
2. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบาตมูร
3. จักพาศิน ๖ ได้
4. ทนถึงสัปดาห์
๕. ผ่านกระบวนการการคัดเลือกของโรงเรียน

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

จัดการเรียนการสอน ควบคู่ กับการพัฒนาคน ชุมชน สังคม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. จัดเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ๆ มาให้ความรู้
2. วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ นักเรียน ครู และนักบวชร่วมกัน วางแผนการทำงาน
3. ลงมือปฏิบัติงานตามแผน
4. ประเมินผลการทำฐานเป็นระยะ ๆ

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

วัดประเมินผล โดยแบ่งสัดส่วน ดังนี้

1. ภาควิชาการ ร้อยละ 25
2. การรักษาคือ ร้อยละ 30
3. การฝึกปฏิบัติจริงตามอาชีพ ร้อยละ 35

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ และกระบวนการประเมินพฤติกรรม

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

นักเรียนทั้งหมดผ่านการเรียน ยกเว้นผู้ที่ออกกระหว่างปีการศึกษา

2. จำนวนวันที่เรียน

ตลอดปีการศึกษา เนื่องจากเป็นนักเรียนประจำ

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1. เด็กไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง
2. เด็กเกิดทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถเลี้ยงตัวเองได้
3. เด็กได้รับความรู้ด้านวิชาการครบตามหลักสูตร

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

มีความพึงพอใจที่นักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งจากการสังเกต สวมชุดและการประณีต คุณธรรมของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเคร่งครัด

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

มีความพึงพอใจ สภาพการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนตามปณิธานของโรงเรียน และบางคนก็รู้สึกพอใจที่ได้สนองความต้องการของผู้ปกครอง

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ส่วนใหญ่พึงพอใจความที่ปลอดภัย ทั้งนี้เพราะมั่นใจว่าสถานศึกษามุ่งที่จะฝึกฝนให้บุตรหลานของตนเป็นคนดีได้

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ชุมชนเห็นคือทุก ทั้งพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. กฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้โรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติตามอย่างถูกต้องสมบูรณ์

ความต้องการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

ต้องการอาหาร สื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม แต่การได้รับความช่วยเหลือจะพิจารณาผู้ให้การสนับสนุนอย่างเคร่งครัด

ราชธานีโคก จังหวัดอุบลราชธานี บริบท (c)

ความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2532 มีผู้บริจาคที่ดินจำนวน 100 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของหมู่บ้านโพนชนะนี้ให้และมีสมาชิกปฏิบัติธรรมหญิงจาก พุทธสถานศรีระอโคก เข้ามาบุกเบิกทำเกษตรธรรมชาดปี 2537 เริ่มเกิดชุมชนและมีการจัดตั้งเป็นชุมชน จัดสรรที่ดินสำหรับปลูกบ้านให้สมาชิก ปี 2539 การจัดตั้ง สัมนาสิกชาลัยวังชีวิต เป็นหลักสูตรอุดมศึกษา ๖ ปี และรวมทั้งได้รับผลดีจากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ให้จัดตั้งเป็น "สังฆสถานราชธานีโคก"

ปรัชญาและอุดมการณ์

เป็นชุมชนของผู้ปฏิบัติธรรม ประกอบด้วยบ้าน วัดและโรงเรียน ๑๐๐ ไร่ เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางการดำรงชีวิตตามวิถีทางชุมชนนิกาย ทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน คือ ศีล ๕ หรือ ศีล ๘ จับประเด็น ศาสนา มิ่งขวัญ วิถีชีวิต ๑-๒ คือ ให้ทุกคนไม่มีค่านิยม มีแต่ศรัทธา และมีการอุปการะ แต่ทุกอย่างเป็นเรื่อง ไม่สมควรทำ เมื่อสองความเห็นนี้เกิดขึ้น มีความเห็นต่างต่อกันและกัน ทุกคนมีใจและความรับผิดชอบในชุมชนร่วมกัน ทำงานฟรี วาจาดีจากผลผลิตในไร่เราจะได้ร่วมกันของชุมชน

อาคารสถานที่

มีชุมชนทั้งชุมชน บนเนื้อที่ ๑๐๐ ไร่ ไร่เป็นฐานในการจัดการที่เรียนและการเรียน โดยมีกิจกรรมของชุมชนที่สามารถเป็นฐานการเรียนรู้ในประเภทต่าง ๆ คือ การทำปุ๋ยอินทรีย์ แปลงเกษตรธรรมชาดที่พระมงคลบพิตร วัดและที่พักอาศัย

ปัจจัยป้อน (1)

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างชุมชนของผู้ปฏิบัติธรรม ให้เป็นทางเดินในการดำรงชีวิต ท่ามกลางความยากแค้นของสังคมและเพื่อให้เป็นทางรอดของสังคมใหม่

ผู้ดำเนินการคือใคร

สมาชิกสมณะชาวสันติโคก

ผู้เรียนเป็นใคร

ประกอบด้วย 1. หมู่สมณะชาวโคก

2. ประชาชนทั่วไปที่สนใจเรียนรู้ในกิจกรรมที่ราชธานีโคกดำเนินการ

กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

ประชาชนที่สนใจจะเข้าเป็นสมณะของชุมชน โดยมีความเชื่อและศรัทธาในแนวทางการดำเนินชีวิตแบบชาวโคก

ลักษณะหลักสูตร

หลักสูตรแยก 1. ประเภทการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น การศึกษาและเรียนรู้จากฐานต่าง ๆ คือ ฐานการเกษตรธรรมชาด ฐานการทำปุ๋ยอินทรีย์ ฐานเรือนเพาะชำ ฐานนาข้าวอินทรีย์ ฐานโรงเห็ด สหกรณ์บุญนิมิต เป็นต้น

2. ประเภทการจัดตามรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ประเภทด้วยโรงเรียนสามัญศึกษา ศิษย์เอก สาธารณชนอโศก ที่สอนระดับประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยวงชีวิต ที่เป็นระดับอุดมศึกษา (ภายในหลักสูตร 6 ปี)

แหล่งเงินทุน

มีการดำเนินงานโดยใช้สมมติฐานภายในชุมชนเป็นทุน เพราะผู้มาพักอาศัยจะเป็นสมาชิกของชุมชน จะคิดทำการผลิตเพื่อบริโภคด้วยตนเอง

ผู้สนับสนุนและการสนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

ชุมชนเองเป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่มีการเก็บค่าธรรมเนียม

กระบวนการ (P)

ช่วงเวลาการรับสมัคร ไม่มีกำหนด

การกำหนดอายุ และคุณสมบัติ ผู้เข้าเป็นสมาชิกชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในการถือสิทธิ์ความเป็นคนไทย

วิธีการเรียนการสอน

จัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้มีการปฏิบัติตามกิจกรรมที่ให้ไว้อย่างเคร่งครัด

การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

ไม่มี เป็นรูปแบบ เพราะใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

ผลผลิต (P)

จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

จำนวนมาก ไม่มีการบันทึกไว้ โดยเฉพาะการเรียนรู้อตามอัธยาศัย

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ผู้เรียนได้เรียนรู้การดำรงชีวิต ที่มีความแตกต่างจากสังคมภายนอก

ความพึงพอใจของผู้สอน

มีความพึงพอใจ เพราะเป็นรูปแบบที่เป็นแบบเดียวกับชาวอโศกทั้งประเทศ

ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่มีความตั้งใจและพอใจมากจนจึงจะสามารถเป็นสมาชิกของชุมชนได้ จึงสรุปได้ว่า

โดยส่วนใหญ่พอใจในการเรียนรู้

ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่ส่งลูกหลานมาเรียนมีความเข้าใจดีว่า ชีวิตของเขาจะมีวิถีอีกประเภทหนึ่งของสังคม

ความพึงพอใจของประชาชน

มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเพราะเป็นเรื่องของความเชื่อถือและความศรัทธา

ปัญหาอุปสรรค

เนื่องจากสภาพที่ตั้งของชุมชนอยู่ในที่ลุ่มมากจึงมีปัญหาที่รุนแรง คือ น้ำท่วม ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใด หรือจากใคร เงินในการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างที่จำเป็น สำหรับผู้มาเรียนรู้ด้วย

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดศรีบัวบาน

อาจารย์นิศยา เนตรศักดิ์เกษม พยาบาลประจำโรงเรียนวัดศรีบัวบาน (ผู้ให้ข้อมูล)

ที่อยู่ บ้าน 251 ซ.83 ม.11 ต.สันทราย อ.เมือง จ.ลำพูน

ที่ทำงาน โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน

โทรศัพท์ 053-512402 (บ้าน), 08-1904051

บริบท (c)

สาเหตุที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดศรีบัวบาน เพราะที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เมื่อมีนักเรียนชั้น ป.6 ขว้านบ้านในชุมชนบ้านศรีบัวบาน ต้องการให้เด็กเรียนต่อที่ชุมชนที่อยู่ เนื่องจากที่ผ่านมามีเด็กในชุมชนจบชั้น ป.6 และไปเรียนต่อที่อื่น บางคนปรับตัวได้ บางคนปรับตัวไม่ได้ ฉะนั้น ชุมชนและผู้ปกครอง รวมทั้งโรงเรียนก็มาพูดคุยกันว่า จะหาทางสอนให้เด็กมีความคิดกล้าแข็งพอที่จะไปต่อสู้กับสังคมภายนอกได้ ทางโรงเรียนวัดศรีบัวบานจึงคิดจะขยายโอกาสทางการศึกษา แต่ไม่สามารถทำได้ เพราะติดที่กระแกว่าโรงเรียนประถมจะขยายโอกาสในส่วนนี้ไม่ได้และในกลุ่มตำบลก็มีโรงเรียนที่ขยายโอกาสอยู่แล้ว แต่อยู่ที่บ้านฉางนิลดา จึงได้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านท่าน ภายในจังหวัด ท่านผู้อำนวยการและ สปจ. จึงแนะนำให้ให้เด็กประมาณ 20 กว่าคนไปสมัครที่โรงเรียนอื่นที่มีการขยายโอกาสในส่วนนี้ โดยนำไปสมัครเฉพาะชื่อและให้ถือว่าโรงเรียนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันนี้เป็นโรงเรียนแม่ แต่การเรียนการสอนยังคงใช้สถานที่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ในเรื่องนี้โรงเรียนอื่นได้แจ้งว่าไม่สามารถให้ครูมาสอนที่โรงเรียนวัดศรีบัวบานได้ ฉะนั้น หากจะทำก็สามารถทำได้โดยครูที่โรงเรียนวัดศรีบัวบานต้องเหนื่อย เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากร จึงหาวิธีแก้ปัญหาโดยการพูดคุยกับชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการช่วยส่งคนมาวิชา หรือถ้าโรงเรียนมีปัญหาชุมชนต้องมีส่วนเข้ามาช่วยด้วย หลังจากนั้นก็ได้ออกมาหารือระหว่างคณะกรรมการการศึกษาทางโรงเรียนและผู้ปกครองว่าต้องช่วยกัน ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น การหาอุปกรณ์การศึกษา ทางโรงเรียนและผู้ปกครองต้องร่วมกันออก เพราะไม่ได้อยู่ประมาณ

โรงเรียน ชาวบ้าน และผู้ปกครองในชุมชนบ้านศรีบัวบาน จึงได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมในปี พ.ศ.2543

ปัจจัยป้อน (i)

การจัดตั้งกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เป็นความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้เด็กในชุมชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อภายในชุมชนบ้านศรีบัวบาน เนื่องจากประสบปัญหาการปรับตัวของเด็กถ้าไปเรียนต่อที่อื่น จึงต้องการให้โรงเรียนวัดศรีบัวบานขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและได้หาวิธีการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้ปกครองและโรงเรียน จึงตกลงกันว่าจะรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มพัฒนา โดยทางโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสอนให้เด็กมีความคิดกล้าแข็ง พอที่จะไปต่อสู้กับสังคมภายนอกได้

ผู้ดำเนินการทางกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมโรงเรียนวัดศรีบัวบาน มีทั้งสิ้น 15 คน เป็นครูประจำโรงเรียน 4 คน, อบต., คณะกรรมการการศึกษา, ผู้ปกครอง, วิทยากรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยากรจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในส่วนของผู้เรียนจะเป็นนักเรียนของโรงเรียนวัดศรีบัวบานทั้งสิ้นที่เข้าร่วมกลุ่มพัฒนา

การดำเนินงานของกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจะเป็นไปในลักษณะของการเริ่มต้นค้นหาทำเนียบภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ช่างไม้, การเกษตร ฯลฯ และมีการนำเด็กนักเรียนลงพื้นที่ เช่น การเรียนรู้งานไม้ จะไปเรียนที่บ้านช่างไม้ แต่เด็กต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่นอกเหนือจากภูมิปัญญาชาวบ้านภายในชุมชน ทางโรงเรียนจะไม่ขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ทั้งจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (โทยาลัยสงขล), สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินงาน การจัดทำกิจกรรมแต่ละครั้งทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนจะไม่มีงบให้ แต่มีการใช้กลวิธีบางประการที่ให้นักเรียนทำประชาคมร่วมกับชุมชนในหมู่บ้าน เช่น นักเรียนต้องการเรียนรู้ หรือต้องการวิชาอะไรก็เรียนรู้เพิ่มเติมโดยการขอเข้าเป็นประชาคมร่วมกับชุมชน เช่น การทำบุญ อนุโมทนา บูชาพระพุทธรูป ที่นักเรียนโรงเรียนวัดศรีบัวบานได้ทำประชาคมร่วม โดยทางโรงเรียนจะไม่ได้เงินแต่จะมีบทบาทส่วนกลางให้ทั้งวัดและเด็กก็ไปเรียนที่วัด

นอกจากนี้ ทางโรงเรียนวัดศรีบัวบาน ได้มีการจัดตั้งเงินกองทุนไว้ 1 กองทุน ที่นักเรียนสามารถนำภูมิปัญญาที่ได้ เพื่อทำการกองทุนในรูปแบบของสมุนไพร ครัวหมัก น้ำยาเอนกประสงค์ ฯลฯ กองทุนนี้จะได้รับเงินจาก UNICEF (โครงการเด็ก) กองทุนของสมาคมการค้า และสำนักงานเยาวชน (สยช.) ที่จะให้ปีต่อปี เงินทุนบางส่วนที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ จะได้จากผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันออกของโรงเรียนและจากการเขียนโครงการเพื่อขอเงินไปใช้ สก. ในปี พ.ศ. 2548 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มาร่วมสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งอื่นประกอบการเรียนรู้ โดยมีการจัดซื้ออาหารชาวบ้าน

กระบวนการ (P)

นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดศรีบัวบานจะให้ทำในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีการเรียนรู้ หรือรูปแบบของการจัดจะเป็นที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19 คน โดยเริ่มจากการใช้เวทีรวมกลุ่มส้อมเพื่อพูดคุยกัน โดยให้เด็กคิดเอง และกำหนดวิธีการวางแผนการจัดกิจกรรมเอง เมื่อตกลงกันในกลุ่มแล้วจะนำเสนอคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน คณะกรรมการจะทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาเท่านั้น เมื่อเด็กทำกิจกรรมไปให้ช่วงหนึ่ง จะมีการรวมกลุ่มกันใหม่โดยนัดกันเอง เพื่อพูดคุยรับทราบปัญหา และจะมีการกำหนดวิธีการวางแผนการจัดกิจกรรม ในกรณีที่เด็กมีปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ จะมีการเชิญคณะกรรมการเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาเป็นครั้งคราว วิธีการที่เด็กเรียนรู้จะมีการร่วมเป็นเครือข่ายเยาวชนที่ล้ำทุนและเน้นในเรื่องของสุขภาพการปรับตัวของวัยรุ่นในปัจจุบัน ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการเชิญสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวางตัวในสังคมปัจจุบันและเรื่องยาเสพติดที่มีการเผยแพร่ประกอบ

ผลผลิต (P)

ผลที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมโรงเรียนวัดศรีแก้วบาน คือ การได้รับความร่วมมือจากชุมชนมีแนวคิด หรือเป้าหมายเดียวกันเป็นการรวมกลุ่มย่อย และเป็นที่สนใจของหน่วยงานอื่น โดยหาจารย์นิเทศคิดว่าถึงแม้ทางโรงเรียนจะมีบุคลากรน้อย แต่สามารถทำได้ขนาดนี้ถือว่ามีความสำเร็จพอสมควร ผลการทำงานเป็นที่น่าพอใจ ชาวบ้านให้ความร่วมมือดี ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาโรงเรียนในชุมชน รวมทั้งได้หลักสูตรท้องถิ่น เช่น งานช่างไม้ เรื่องการเกษตรจาก การเดินทางไปดูงานที่เกษตรอินทรีดี การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวโพด กระเทียม วิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ มีการทดลองให้เด็กทำโครงไม้กระดากสา ให้เด็กมีการเรียนรู้ ประเพณีวัฒนธรรมเดิมบางอย่าง เช่น การจัดกิจกรรมในช่วงสิ้นปี ก็จะมีประเพณีการร่อนผ้าทำหัวผู้ใหญ่ ในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมฯ ประสบกับปัญหาดัง ๓ ดังนี้

1. ในปี พ.ศ.2544 ผู้บริหารโรงเรียนในขณะนั้น อายุประมาณ 50 กว่าปีเริ่มไม่เห็นด้วยโดย ไม่ทราบสาเหตุ และไม่แน่ใจว่าเพราะเหตุใด โดยอาจารย์นิเทศคิดว่าความความเห็นส่วนตัว อาจจะเป็น เพราะกลัวมีคนโยนยา ค่อยมาชุมชนมีการเรียกร้องให้เปลี่ยนผู้บริหารใหม่ จนกระทั่งเดือนเมษายน ปี พ.ศ.2545 มีการเปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีการปรับพื้นที่ใหม่ โดยนำชุมชนมาเริ่มใหม่ มีการ ดำเนินเช่อกุญแจจากที่ต่าง ๆ มาของในพื้นที่ชุมชน รวมทั้งทุนจาก สกว. ด้วย

2. เวลา ปัญหา หรืออุปสรรคในเรื่องของเวลานี้ เกิดขึ้นจากการนัดหมายภาคในชุมชนไม่เป็นไป ตามตารางกำหนดเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านมีงานทำในด้านอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นเมื่อทางโรงเรียนจะนำนักเรียนไปลงพื้นที่ก็ต้องนัดกลุ่มตามชาวบ้านในชุมชน

3. สาเหตุผลการ ใ้ปัจจุบันมีครูน้อยมาก

ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของอาจารย์นิเทศฯ คือ ต้องการให้ช่วยกันคิดร่วมกันทำมากขึ้น และถ้ามีความตั้งใจ และทำจริง จะต้องมีการหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมสนับสนุน ฉะนั้นจะไม่กลัวในเรื่องงบประมาณ คนที่มาร่วมกลุ่มพัฒนางานชุมชนควรมีเป้าหมายเดียวกัน โดยเฉพาะในระดับนโยบายบางอย่างต้องเน้น ที่มีการมีส่วนร่วม เริ่มจากผู้บริหารมาเป็นแนวร่วม และต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้น้อย

ศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (ศปศ.)

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2543 จากการรวมตัวกันของพ่อแม่ที่ได้เริ่มต้นจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแล้วร่วมกับผู้ที่ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาโดยครอบครัว นับเป็นองค์กรเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียนแห่งแรก

2. ปรัชญา

มุ่งสร้างเด็กเรียนดีตลอดชีวิต นักคิดอิสระ

3. แรงบันดาลใจ

เกิดจากกลุ่มครอบครัวที่ไม่พอใจการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนและเห็นพ้องต้องกันว่าหาหนทางเลือกหนึ่งที่จะให้บุตรหลานเกิดการเรียนรู้ได้คือ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

4. ภาระหน้าที่

สำนักงาน (ชั่วคราว) ตั้งอยู่ที่ 796/19-21 อ.ประจักษ์ นางชี กรุงเทพมหานคร 10800 แต่การจัดการศึกษาให้อิสระแก่สมาชิกแต่ละครอบครัวของศูนย์ฯ ไปดำเนินการเองตามความพร้อมและความสะดวกเสมอ

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

เป็นองค์กรเพื่อการพัฒนา "การศึกษาโดยครอบครัว" ในสังคมไทยภายใต้อุดมคติการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

สมาชิกแต่ละครอบครัวจะศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประมาณ 70 ครอบครัว

3. ผู้เงินเป็นใคร

บุตรของสมาชิกแต่ละครอบครัว

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

เด็กนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น

5. ลักษณะหลักสูตร

แต่ละครอบครัวพัฒนาหลักสูตรขึ้นเองโดยใช้แนวทาง ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

6. ระยะเวลาสอน / จบ

ตลอดเวลา

7. แหล่งเงินทุน

ผู้สนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนการพิมพ์เผยแพร่จัดทำรายชื่อของศูนย์ ฯ

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

การกำหนดอายุ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละครอบครัว
คุณสมบัติของผู้สมัคร ไม่ระบุ

2. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด) เน้นกระบวนการปฏิบัติจริง โดยกำหนดกิจกรรมหลักดังนี้

จัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยใช้วิธีการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าทดลองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้ปกครองจะมีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในสิ่งต่าง ๆ

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

มีการวัดและประเมินผลการเรียน โดยใช้เครื่องมือที่ผู้ปกครองสร้างขึ้นที่อิงจุดประสงค์การเรียน วัตถุประสงค์โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี หรือใช้แบบทดสอบ ของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โดยประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ผลลัพธ์ (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

ผ่านทุกคน

2. จำนวนวันที่เรียน

ทุกวัน

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ผู้เรียนสามารถเปิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ในเรื่อง การอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณและทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ

4. ความพึงพอใจของสอน

ผู้ปกครองพอใจที่ได้มีลูกบุตรด้วยตนเอง

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนพอใจที่ได้เรียนที่บ้านและจากการสังเกตจะเห็นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

พึงพอใจ

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนแต่มีบางข้อมูลสามารถกล่าวได้ว่า ประชาชนบางกลุ่มไม่ปฏิเสธการจัดการศึกษาลักษณะนี้

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

- การรวมตัวกันของแต่ละครอบครัวที่เป็นสมาชิกศูนย์ฯ กระทำได้ยากเนื่องจากแต่ละครอบครัวมีแนวคิดและเชื่อมั่นในตนเองสูง

พบข้ออยู่ในเบื้องต้นจากภาวะเปียกที่เกี่ยวข้องกับภาวะจัดการศึกษาอาจไม่ยืดหยุ่นจนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

ต้องการให้ภาครัฐ สนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้หรือให้สถาบันการศึกษาในระบบเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในกลุ่มนี้ได้ไปใช้ทรัพยากรการเรียนรู้หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางประเภทกับผู้เรียนที่อยู่ในระบบโรงเรียน

ปัจจัยป้อน (I)

1. วัตถุประสงค์
เพื่อต้องการให้ครอบครัวเป็นพื้นฐานการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ให้แก่ลูก ๆ
 2. ผู้ดำเนินการคือใคร
พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว เคมีในบ้านเรือนที่สมาชิกเชื่อมโยง
 3. ผู้เรียนเป็นใคร
ลูกของครอบครัวทุกอันที่ จำนวน 2 คน เด็ก ๆ บ้านเรือนหรือชาย ที่สนใจเป็นระยะ ๆ และมาเชื่อมโยง
 4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร
ลูกของตนและใครก็ได้ที่สนใจ
 5. ลักษณะหลักสูตร
เป็นหลักสูตรที่แยกแยะไปกับการเรียนตามอัธยาศัยให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในขณะนั้น
 6. ระยะเวลาสอน / อบรม
ตลอดเวลา
 7. แหล่งเงินทุน
ใช้ทุนตนเอง
- ผู้สนับสนุน
พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ๆ ที่เข้าใจและสนับสนุน
สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์
ใช้ศูนย์เรียนรู้ที่บ้าน และสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นจริง
การเก็บค่าธรรมเนียม

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร -
การกำหนดอายุ -
คุณสมบัติของผู้สมัคร -
2. วิธีการเรียนการสอน
(รูปแบบการจัด)
เรียนรู้จากการตามพ่อที่ไปเป็นวิทยากร “ครูภูมิปัญญา” บรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งลูก ๆ ได้ใช้เวลาว่างกลุ่มคำในการติดตามพ่อ
ใช้ธรรมชาติในบ้านของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้เป็น “บ้านบ้านแห่งการเรียนรู้” ที่เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนรู้ครบเกือบทุกวิชาในครั้งเดียว แต่อาจต้องใช้เวลาหลายวัน เช่น ลูกสนใจเรื่องไม้ดอกไม้ประดับที่ทำงานพ่อก็พาไปเป็นวิทยากรนอกสถานที่ พ่อก็แยกทำเป็นโครงการวิจัย โดยเริ่มต้นที่

ให้ไปหาข้อมูลว่าบบมีกี่พันธุ์ จากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือคุยกับคนที่เขารู้ เป็นต้น แล้วให้ไปปลูกจนกว่าแล้วก็พาไปขายที่ราชภัฏ ได้เงินมา

ก็มาคิดทำไร ชาตุน ได้รู้จักการหาของมาทำผาผา ว่าจะเรียกชื่อกำหนดให้มาสนใจเราได้อย่างไร ซึ่งหากพิจารณาไปแล้วเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผสมผสานเกือบทุกวิชาเข้าด้วยกันที่เด็กรู้จักเรียนรู้ด้วยการค้นหาข้อมูลเพื่อให้รู้จริง เช่น สนใจว่าสัตว์แพทย์เขาเรียนอย่างไร ผู้ปกครองก็จะพาไปศึกษาหาความรู้ที่คณะสัตวแพทย์ ที่จุฬาฯ เรียนรู้การทำจากของสัตว์แพทย์ จัดให้ออกได้หาคู่อีกถามกับสัตวแพทย์โดยตรง

3. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมืออะไร

ใช้เครื่องมือที่ได้จากวิธีการตามธรรมชาติ เช่น สังเกตความสนใจ ว่าลูกได้เรียนรู้ตามความสนใจของลูกหรือไม่ ผู้สอนได้การสังเกตในตัวลูกว่าลูกถามการฟังพาดนอมและเรียนรู้สิ่งใหม่หรือไม่

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ยังสรุปไม่ได้ว่าเป็นการเรียนแบบไฮสคูล 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะมีการเรียนในระบบแทรดด้วย

2. จำนวนวันที่เรียน

เรียนไปเรื่อย ๆ ไม่ได้เรียนวันหนึ่งเรียนจริงจัง วันหนึ่งพักมือน แต่สรุปว่าเรียนได้ทุกวัน

3. ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ยังไม่สรุปแต่ก็พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่พ่อแม่ทำ เช่น วัฏจักรการทำเกษตรครัวเรือน เกษตรเชิงเดี่ยว รู้ว่าแผนผังต้องทำอย่างไร สามารถนำไปประยุกต์อาชีพในอนาคตได้

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

พอใจที่ได้ทำตามแนวคิดของตน

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนมีความสุขไม่ต้องถูกบังคับให้เรียนตามแบบแผนแต่ก็พอใจและกังวลบ้าง เมื่อโดนเพื่อน ๆ ถามว่า ทำไมไม่เข้าโรงเรียนและเมื่อถูกถามว่า ได้เกรดเท่าไร? เป็นต้น

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

พอใจที่ลูกได้เรียนรู้ส่วนศักยภาพของตนและนอกจากนี้ได้สัมผัสกับ ครอบครัวแห่งทองโพธิ์อยู่ที่ยู่ กทม. ผู้ปกครองได้นำบุตรหลานไปชมสวนมาที่ชมสวนสุทธินิพันธ์และศูนย์เรียนรู้ ได้กล่าวว่า ในความคิดเห็นของคนพอใจกับโฮมสคูลมากเพราะประหยัดเวลา ไม่เสียเวลาประหยัดพลังงาน ที่ต้องขับรถส่งลูกหาอยู่ในกทม. เพราะวัดคิดมาก

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ประชาชนบริเวณบ้านใกล้เคียงกับบ้านเรียนของครูบาสุทธินิพันธ์ก็รู้สึกที่เห็นคนที่ครูบาสุทธินิพันธ์สอนลูกได้เองแต่ตนเองไม่มีความสามารถที่จะทำได้เพราะไม่มีความรู้และไม่เข้าใจระบบทางการศึกษาดีพอ คิดว่าให้ลูกเรียนในระบบโรงเรียนดีกว่าเพราะแตกต่างกันต่าง ๆ ก็ต้องการวุฒิเพื่อไปเรียนต่อหรือทำสวน

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

ครูบาสุทธินันท์ไม่พบอุปสรรคปัญหาใด ๆ ในการให้ลูกเรียนแบบโฮมสกูล แต่คุณฉวีภรภามองว่าระบบโฮมสกูลยังไม่เป็นมาตรฐาน แม่สุก ๆ ของตนจะเรียนรู้ได้ดี ทางโรงเรียนในระบบเองก็ไม่ให้การสนับสนุน

ส่วนครอบครัวแดง พวงโพธิ์ยังจะพบปัญหาโฮมสกูล ที่ญาติผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย ทุกครั้งที่พาบุตรหลานไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่จะร้องไห้และบอกว่าทำไมไม่ให้ลูกเรียนหนังสือ มองว่าเป็นการทำร้ายลูก ซึ่งตัวคุณพ่อจะหนักแน่นไม่อ่อนไหว ส่วนคุณแม่วิธีหักห้ามใจอยู่บ่อย ๆ ว่าครอบครัวของตนทำถูกหรือไม่ ซึ่งตรงจุดนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ลูกเข้าใจโฮมสกูลและมักจะกังวลหยาบโหด ๆ ชอบถามว่าคนได้เกรดอะไร เหมือนตนเป็นสิ่งประหลาดไม่เหมือนเด็กอื่น ๆ ซึ่งพ่อแม่อีกได้พยายามสร้างเสริมกำลังใจให้แก่มากเสมอ ๆ

ความต้องการการสนับสนุน

1. ต้องการเงื่อนไขจากรัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ลูกสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องใช้เกณฑ์บังคับจากการศึกษาในระบบมาเป็นตัวตั้ง
2. ต้องการให้ออกกฎกระทรวงออกมาทันกับความต้องการของผู้ที่ใช้ระบบโฮมสกูลอยู่
3. ต้องการให้มีสื่อสาธารณะต่าง ๆ ออกมามาก ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน บุคลากรในโรงเรียนต่าง ๆ ชุมชนทั่ว ๆ ไปได้เข้าใจถึงระบบการเรียนโฮมสกูล ว่าเป็นทางเลือกที่ไม่ได้ผิดไปจากปกติที่มนุษย์สามารถดำเนินการได้

บ้านดวงตะวัน หมู่บ้านเกษมทรัพย์วิลเลจ จ.ขอนแก่น
บริบท (c)

1. ความเป็นมา

นพ.เกรียงศักดิ์ ลาภคงพิศ ได้มาเริ่มงานเริ่มมีแนวคิดการจัดโฮมสกูล ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 คั้นนี้เกิดมาจากการสังเกตบุตรของคนที่ได้ส่งเข้าโรงเรียนในระบบคือชนชั้นกึ่งวิเทศ แล้วไม่ชอบการสอนที่ให้แก่บุตรตน เช่น วิชาศิลปะศึกษา ที่ให้เด็กวาดรูปภายใต้กรอบที่ผู้สอนกำหนดให้ ซึ่ง นพ.เกรียงศักดิ์ มองว่าไม่น่าจะให้การเรียนวิชาศิลปะในรูปแบบนี้ ควรเปิดกว้างไม่มีกรอบจำกัดจำกัด ประกอบกับตนเข้าบุตรของตนจะสนใจไม่ยกเข้าไปโรงเรียน รวมทั้งพบปัญหาว่าหลานของตน ซึ่งเป็นบุตรของพี่ชายได้ศึกษาที่โรเจอร์ในต่างประเทศหนึ่ง แล้วพบปัญหาว่าหลานของตนมีผลการเรียนที่ไม่ดี ก้าวร้าว ซ้ำเติม ความจำเกิน เลื่อนงานยาก ทั้ง ๆ ที่ IQ จะหมายถึงสูงเกินค่าเฉลี่ย เมื่อได้ยี่สิบคำหลานไปพบจิตแพทย์ ประจักษ์ว่าหลานมีปัญหาในเรื่อง Learning disorder และมีสมาธิสั้น จึงมีแนวคิดอยากให้เกิดสองกลุ่มคือ เด็กที่ไม่มีความสนใจในการเรียนของโรงเรียนในระบบกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน เช่น พวกสมาธิสั้น ได้ลองหันมาเรียนระบบโฮมสกูลหรือบ้านเรียนที่ตนเองได้ลองทำ และก็ปรากฏว่าบุตรหลานของตนมีความสนใจในการเรียนเป็นอย่างดี เคยจ้างครูมาสอน ซึ่งครูที่จ้างมาสอนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาศึกษาความสามารถเป็นอย่างดี จำนวน 2 คน ส่วนในระดับอนุบาล 1 คน และระดับประถมศึกษา 1 คน มีผู้ให้ความสนใจร่วมเรียนที่บ้านดวงตะวันขณะนี้ 7 คน เป็นระดับมัธยมศึกษาอนุบาล ซึ่งต้องเฝ้าพี่เลี้ยงส่วนตัวมาด้วย 3 คน ระดับอนุบาล 2 คน ระดับประถมศึกษา 2 คน

2. ปัญหา

นพ.เกรียงศักดิ์ กล่าวว่าปัญหาที่คิดว่าน่าจะมาจากความไม่ประทับใจในคำกล่าวของออลคอร์ฟว่า มนุษย์ไม่ได้เกิดมาเพื่อจะอาศัยอยู่คนเดียว ควรมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ได้ดี จึงจะไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง เป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ นพ.เกรียงศักดิ์ กล่าวว่า แนวคิดของปัญหานี้ใกล้เคียงกับ พรบ. การศึกษามาตรา 6 ในการศึกษาของไทย

3. แง่บันดาลใจ

รู้สึกมีผลพวงกับ พ.ร.บ. การศึกษาในระบบของไทย ซึ่งไม่ได้ให้แนวคิดที่ตรงใจตนเองเลยมีแรงบันดาลใจที่จะทำโฮมสกูล เพราะอาจจะทำให้เด็ก ๆ และเยาวชนของเขาได้วิ่งอะไรที่ดีกว่าเขาเกิดแรงบันดาลใจที่จะลองทำบ้านเรียนเพื่อเด็กที่ไม่มีความสนใจต่อการเรียนในระบบและเด็กที่มีปัญหาในการเรียนจะมีสภาพที่ดีและเรียนได้อย่างมีความสุข ตามความต้องการเรียนรู้ในขณะนั้นเป็นต้น

4. อาคารสถานที่

ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 360/198 หมู่บ้านเกษมทรัพย์วิลเลจ ต.เมืองเก่า อ.เมือง จ.ขอนแก่น บนเนื้อที่ประมาณ 300 ตารางวา ในพื้นที่มีทั้งแปลงผักขนาดเล็ก ๆ กระถางขนาดใหญ่ที่ใช้เป็นที่เรียนที่เป็นธรรมชาติ หมายเลขโทรศัพท์ 01-592142 และ 043-227055

ปัจจัยป้อน (I)

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการให้ไปถึงจุดมุ่งหมายทางการศึกษารายอย่างแท้จริง
2. เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาในเด็กที่ไม่ชอบเรียนในระบบ

2. ผู้ดำเนินการ คือ นพ.เกรียงศักดิ์ และคุณสมใจ ลาภจตุรพิช
 3. ผู้เรียนเป็น หนึ่งกลุ่มเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน เช่นเด็กที่ไม่เหมาะสมกับโรงเรียนในระบบ สมาชิกในการใช้ระบบบ้านเรียนจะมีความยืดหยุ่น คุณหมอลงใจเล็งเห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ดีสำหรับเด็กกลุ่มนี้ และสองพ่อแม่เล็งเห็นว่า การศึกษาระบบนี้จะให้โอกาสแก่เด็กได้ความที่สนใจและสนใจ เช่นคาดหวังว่าลูกของตนจะเป็นคนที่มีความมั่นใจขึ้นก็จะเป็นเช่นนั้น
 4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการบรรลุ) คือ ใครก็ได้ที่มีแนวคิดว่าการศึกษาระบบเป็นความทุกข์ของผู้เรียนและแสวงหาการศึกษาทางเลือกในแบบบ้านเรียน
 5. ลักษณะหลักสูตร จะอิงการศึกษาระบบ โดยเอาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการมาเทียบว่าต้องเรียนรู้อะไรในวัยนั้น ๆ บ้าง และสักระยะเวลาเท่าไร
 6. ระยะเวลาสอน / อบรม ภาคการศึกษาละ 5 เดือนเต็ม ปิดภาคเรียนละ 10-15 วัน การเรียนการสอนมี 2 ภาคการศึกษาต่อปี
 7. แหล่งเงินทุน ได้รับจากผู้ปกครองของเด็กช่วยในเรื่องค่าอาหาร อุปกรณ์ การจ้างครูการสอน
- ผู้สนับสนุน ผู้ปกครองเด็ก
- สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์ นพ.เกรียงศักดิ์ และคุณสมใจ ลาภจตุรพิช จะสนับสนุนสถานที่บ้านพักของตนเอง และอุปกรณ์ส่วนใหญ่
- การเก็บค่าธรรมเนียม

เก็บเป็นภาคการศึกษา 2 ภาค โดยเฉลี่ยระดับอนุบาลสองเดือนละ 2,000 บาท ภาคการศึกษาละ 10,000 บาท ระดับประถมศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท ผู้สนใจระบบนี้สามารถทดลองเรียนฟรีได้ 1 เดือน

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร ที่ผ่านได้รับสมัครช่วงต้นภาคการศึกษา หากพบเด็กที่มีปัญหาจะมากทางภาคการศึกษาขณะมีการเรียนการสอนแล้วก็ได้
 2. การกำหนดอายุ ตามเกณฑ์ภาคบังคับ คือ เด็กอนุบาลจะมีอายุ 4 ปีขึ้นไปเด็กเตรียมอนุบาลต่ำกว่า 4 ปีลงมา เด็กประถม ๕ ปีขึ้นไป
 3. คุณสมบัติของผู้สมัคร เป็นเด็กทั่ว ๆ ไปไม่เฉพาะเจาะจง ขอเพียงให้ผู้ปกครองหรือตัวเด็กสนใจ
 4. วิธีการเรียนการสอน (รูปแบบการจัด)
- ไฮสคูลของ นพ.เกรียงศักดิ์ จะพยายามสอนให้ตรงตามธรรมชาติที่เด็กต้องการมากที่สุด เช่น หากเด็กอยากปลูกผักจะถามเด็กว่าชอบกินผักอะไร แล้วก็ให้ทำจนประสบความสำเร็จ หากเป็นภาษาอังกฤษจะนำสื่อต่าง ๆ มาสอน ทั้งการ์ตูนฝรั่ง วิดีโอ หากเป็นภาษาไทยจะไม่สอนแบบบูรณาการไม่ผสมคำ ให้เรียนรู้หลักภาษาเป็นอย่าง ๆ ไปเลยแต่ในวันหนึ่งจะมีการผสมผสานการเรียนจนได้ขึ้นอ่านที่เด็กผู้ปกครองและครูพอใจ เช่นวิชาศิลปะเด็กจะได้อาหารรูป ได้แต่งสถานที่เป็นกลอนแปดตามหลักภาษาไทย

5. การวัดประเมินผล / มีหรือไม่ / ใช้เครื่องมือ

มีการวัดและประเมินผลเช่นเด็กชายไอซ์ ประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องสอบปลายภาคคิดเป็นร้อยละ 20 โดยขอเข้าเทียบเกณฑ์การประเมินผลของโรงเรียนเมธิออนูสรณ์ จ.ขอนแก่น และเก็บคะแนนที่โฮมสกูล ร้อยละ 80 รวมทั้งมี Portfolio ส่งผลงานด้วย ส่วนน้องน้ำฟ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้้องการประเมินผลโดยขอเข้าสอบที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน ขณะนี้ยังไม่มีผู้ที่ผ่านการเรียนมีเพียงผู้ที่กำลังศึกษาในระดับเตรียมอนุบาล 2 คน อนุบาล 3 คน ประถม 2 คน
2. จำนวนวันที่เรียน สัปดาห์ละ 5 วัน ตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ ยกเว้นวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดราชการ

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน นส.ภริศศักดิ์ และคุณสมจิณณ์กล่าวไว้ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าบุตรหลานของตนมีความสุขมากและไม่เครียด

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

จากข้อมูลของผู้สอนคือ อ.นาถ เอาให้ฟัง ย้อนอดีตว่า เดิมตนเคยสอนที่สาธิตเมยดินแดง ซึ่งเป็นโรงเรียนในระบบแบ่งห้องจะมีเด็กมาก และการสอนทุกอย่างถูกจำกัดด้วยเวลา เวลาโฮยเต็มมาก ทำให้การดูแลการเรียนการสอนไม่ทั่วถึง เด็ก ๆ จึงได้รับการเรียนรู้อันไม่เหมาะสม บางคนได้มาก บางคนได้น้อย ครูไม่ได้ใกล้ชิดเด็ก และต้องตรวจงานมากโดยที่ไม่แน่ใจว่าชิ้นงานนั้นเด็กทำด้วยตนเองหรือไม่ แต่พอได้สอนโฮมสกูล จะตั้งใจมากกว่าเพราะมีการเตรียมการสอนที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน จะมีการพูดคุยกับผู้ปกครองว่าเด็กอยากเรียนรู้อะไร เวลาที่เด็กทำชิ้นงานก็ไม่ค่อยถูกจำกัดด้วยเวลาทุกอย่างสามารถยืดหยุ่นได้

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ล.ญ.ชรรพพร เรื่องเหรียญ เล่มเรียนที่โรงเรียนสาธิตศึกษาสาธิตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่า ชอบการเรียนโฮมสกูลมาก อีสาระดี คุณครูก็ให้ความสนใจ โรงเรียนเก่าเด็กทะเลาะครูดูแลไม่ทั่วถึง แต่ก็รู้สึกคิดถึงเพื่อน ๆ ในโรงเรียน ซึ่งคุณแม่ก็แก้ปัญหาโดยการพาไปหาเพื่อนหรือให้เพื่อนมาหาเพื่อเล่นและพูดคุยกัน ส่วนเด็กชายไอซ์ ประถม 6 กล่าวว่า ไม่อยากเรียนแม่จะมีความสุขเพราะคิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อแม่และเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเก่าใน กทม. แต่ก็ต้องมาเรียนเพราะผู้ใหญ่บังคับให้มา (เนื่องจากเด็กชายไอซ์ มีปัญหาด้านการเรียนรู้เป็นพวก Learning disorder) ผู้ปกครองเอะหนาทวางของโฮมสกูลให้เรียนเพราะหวังจะทำให้นิสัยการเรียนดีขึ้นและเรียนได้อย่างมีความสุข แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าเด็กคิดถึงบ้าน

ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่ส่งลูกมาเรียนมีความสุขเพราะโรงเรียนมีการประกันคุณภาพ หากผู้ปกครองต้องการอะไรแล้วบอก ทางโรงเรียนจะสอนในเรื่องที่ผู้ปกครองต้องการจนพอใจ เช่น อยากให้เด็กแต่งกลอนเป็นเด็กก็ส่งเสริม อยากให้เด็กมั่นใจในตนเอง พอมานไปอีกระยะเวลาหนึ่งก็พบว่าบุตรของตนมีความมั่นใจขึ้นจริง ๆ

ความพึงพอใจของประชาชนในภาพรวมประชาชน (โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านเกษมทรัพย์วิลเลจ) มองว่าผู้ที่ทำโฮมสกูลเป็นพวกแปลกแยกและสุดตัว

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค นพ.เกรียงศักดิ์ กล่าวว่าสิ่งที่ตนคิดถึง

1. เราติดในระบบมานาน เมื่อจะทำอะไรนอกกรอบก็เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ
2. ควรไหมจะเข้าไปในระบบการศึกษาทางเลือก ว่าควรมีองค์ความรู้อย่างไร ใช้ต้นแบบที่ไหนที่พอจะใช้เป็นแบบอย่างที่ดีได้
3. องค์ความรู้ไม่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของตนได้
4. ยังไม่มีการรับรองวิทยฐานะจากหน่วยงานที่ประชาชนเชื่อถือ

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงาน

1. ต้องการการรับรองวิทยฐานะ ซึ่งขณะให้ทางกระทรวงการบอกว่าจะออกกฎหมายออกก่อนว่าพวกที่จบไฮสคูลหรือ high-degree เป็นการศึกษาที่ถูกต้องกฎหมาย
2. รัฐหรือหน่วยงานกลางการศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมว่าการศึกษาระบบไฮสคูลเป็นการศึกษาทางเลือกที่น่าเชื่อถือและถูกต้องกฎหมาย
3. รัฐควรเป็นกลางในการนำเสนอว่าพ่อแม่ควรทำอย่างไร หากใช้ระบบไฮสคูล
4. ควรส่งเสริมการศึกษาระบบไฮสคูล โดยที่วิชาใดสามารถเรียนได้ที่บ้านก็ควรให้เรียน เช่น การทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย อาชีพที่พ่อแม่มี อาชีพที่เป็นของครอบครัวเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนรักในอาชีพและบ้านเกิด ไม่สายเวลาจะเข้ามาทำงาน
5. นพ.เกรียงศักดิ์ กล่าวว่าสิ่งที่ตนต้องการในขณะนี้ คือการมีบ้านเรือน (ไฮสคูล) ที่มีเด็กเรียนอีก 20 คน โดยไม่หวังผลทางธุรกิจ และสามารถทำให้บ้านเรือนของตนเป็นที่ศึกษาทำงานเป็น Model ที่คนในชุมชนสามารถไปเรียนรู้ในท้องถิ่นได้

Home School (คุณวิศิษฐ์ วังวิญญู)

ปรัชญา

ให้การศึกษากับลูกอย่างที่เขาจะสามารถดำรงชีวิตตามอัธยาศัยใจความสูงๆ พร้อมทั้งมีเครื่องมือที่จะนำไปสู่การศึกษาก่อนสูงที่สุดตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์

วัตถุประสงค์

- ได้มีโอกาสฝึกผ่านปัญญาฐานคือ ปัญญาทาง - ถิ่นได้แก่ เจตจำนงและวินัย ปัญญาอารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่ การจัดการกับความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนการให้การเรียนรู้ด้านบวกกับคนอื่น ชีวิตและปัญญาความคิดที่บรรลุถึงการมีความคิดสร้างสรรค์

- ถ้ากับทิศทางการศึกษาของตนเองได้

- สวัสดิภาพของความรู้สึกของตนเองที่ปฏิบัติสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบนิเวศได้เหมาะสม

หลักการหรือเนื้อหา

เนื่องจากเป็นทางการศึกษาที่เน้นด้วยกระบวนการมากกว่าเนื้อหา โดยเนื้อหาจะเป็นตัวหนุนเสริมกระบวนการมากกว่า แต่กระนั้นก็อาจจะมีเนื้อหาที่กว้างเนื้อหาจะมากมาย

- หนึ่ง ความไวทางการรับรู้ที่เกิดจากการประจักษ์ของวิวัฒนาการที่มาจากตัวในของตัวเด็กเอง ซึ่งผู้ใหญ่โดยอาศัยความละเอียดอ่อนในการรับรู้ ดังเช่นนักปรัชญาทางทฤษฎีจะบอกว่าเด็กวิญญูถึงสิบจะมองโลกผ่านศิลปะและความงาม เป็นต้น ดังเช่นลูกชายตอนนี้จะเน้นเกี่ยวกับการแต่งกายมากขึ้น ซึ่งก็เป็นวิถีหนึ่งของการเข้าใจคนด้วย

- สอง การปฏิบัติสัมพันธ์และความพยายามในการตีความหมายในปฏิสัมพันธ์เหล่านั้น

- สาม ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์หรือปัญญาอารมณ์ เป็นต้น

- สี่ มุมมองโลกแบบนิเวศทัศน์ ที่เห็นกายใจ ผูกพันกับธรรมชาติเชื่อมโยงกัน ซึ่งส่วนนี้ยังมีหนังสือหนังสือภาษาไทยอยู่ไม่กี่เล่มไป

ลักษณะการ

มีเขตล้อมที่จัดเตรียมตัวของอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้

- มีความสามารถในการเลือกกิจกรรมภายใต้ความรู้ที่ตนเองสนใจ (โดยกิจกรรมนั้นไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น)

- ตัวอย่างของผู้ใหญ่ที่มีวินัยในการงาน การมีชีวิตที่น่ายินดีและมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา

- โครงสร้างและระเบียบแบบแผนระดับหนึ่งที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับพื้นที่ภายในที่บ้านไม่เปิดรายการโทรทัศน์ แต่จะมีการเลือกหนังสือมาเปิดดูเป็นระยะ ๆ ไป

- ช่วงเช้าในวันทำงาน พ่อจะเขียนหนังสือ บ้านหนังสือ 3-4 ชั่วโมงทุกวัน ลูกชายจะถือหมึกตำรับบ้านหนังสือบ้าง

- มีวิชาบางวิชาที่เขาไปเรียนกับครูหรือโรงเรียน เช่น โรงเรียนสอนเปียโนสัปดาห์ละสองชั่วโมง เรียนกีตาร์กับครูสัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมง เรียนภาษาอังกฤษที่ เอ.ยู.เอ. สัปดาห์ละสามชั่วโมงเรียน คอมพิวเตอร์สัปดาห์ละสองชั่วโมง เป็นต้น

- บ่ายและเย็นเขาจะไปอยู่บ้านเพื่อนของพ่อที่ทำสาละเปาเขา เขาก็ไปเรียนรู้การทำสาละเปา และการทำธุรกิจเล็ก ๆ เมื่อเลิกงานเขาจะไปสังสรรค์กับเพื่อน ๆ เกือบทุกวัน วันละ 20-40 กิโลเมตร

- เย็น เขาจะร่วมทำกับข้าว หานข้าวกันเสร็จ ถ้าไม่ยุ่งก็จะแยกย้ายกันอ่านหนังสือ บางทีผู้ชายก็จะเขียนบันทึกบ้าง

แบบแผนทั้งหมดเหล่านี้ สร้างความแข็งแกร่งให้กับวินัยของชีวิต

- โอกาสของการพูดคุย

ในครอบครัวและเวลาที่จัดคุยกันกับเพื่อน ๆ ของพ่อ เป็นการเรียนรู้ปัญหา ความผิด การหาเพื่อนแยกของเข ในทีมจักรยาน และในทีมที่เรียนพิเศษด้วยกัน

ทุกปีเขาจะได้ประเมินตัวเองในการเรียนรู้ของเขา วางแผนว่าอยากจะทำอะไรไว้บ้าง ฟังความเห็นของคนอื่น ๆ ต่อตัวเขา ในทุกวันคล้ายวันเกิดที่เวียนมาบรรจบ

- หนังสือ

ที่บ้านเป็นห้องสมุดย่อย ๆ ซึ่งเขาอาจจะหาหนังสือที่สนใจอ่านได้และเราสามารถเลือกซื้อหนังสือเพิ่มเติมได้ในแต่ละเดือน พ่อเองก็เลือกหาหนังสือที่เขาอาจจะสนใจมาให้บ้าง

- จิตวิญญาณ

ไม่เคยสอนคือธรรมแต่ใช้ชีวิตอย่างดีอยู่ในปัจจุบันให้เป็นตัวอย่างแก่ทุกคนเขาเน้นเข้มแข็งแห่งการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันเป็นพลังที่เชื่อเพื่อต่อก้าวเดินได้ทางจิตวิญญาณของผู้คนรอบข้าง

การประเมินผล

หนึ่ง การประเมินผลที่แตกต่างกัน คือ การเน้นการประเมินกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการหา วินัยชีวิตและการจัดการทางความสัมพันธ์กับสังคม สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ อันเป็นการประเมินทางคุณภาพมากกว่าปริมาณ

สอง เป็นการประเมินที่เน้นการประเมินเองของเด็กด้วย โดยจะให้ความสำคัญกับปีเกิดที่เราจะประเมินการเติบโตเรียนรู้ของเขาเองทุกปีและความต้องการที่อาจจะเรียนรู้ใหม่

สาม การเรียนรู้ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางชีวิตที่เป็นไป ไม่ใช่อยู่ในห้องเรียนที่แยกเขาออกจากชีวิต ดังนั้น ชีวิตโดยตัวของมันเองจะประเมินตัวเองอยู่แล้ว เช่น การให้ลูกให้โทษของสังคมจะมีผลต่อเด็กโดยตรงเลยไม่ใช่การให้คะแนน และการเรียนกีตาร์และทำสาละเปาของเขาอาจจะจบลงที่อาชีพมีรายได้ เมื่อเขาพร้อมจะทำงาน เป็นต้น

สี่ ทั้งหมดนี้วางรากฐานอยู่ที่ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ที่มีจิตในการเรียนรู้และบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน เช่น สำหรับบางคน พุทธิปัญญาอาจจะเพียงพอร้อยละสิบของสิ่งที่เขาแสวงหา แม้คำว่า ร้อยละสิบก็อาจจะจะเป็นเชิงปริมาณมากเกินไปสำหรับชีวิตของเด็กบางคน

บ้านเรียน อาจารย์ประหยัด หวังเป็น

1. ภูมิหลังหรือความเป็นมา

อาจารย์ประหยัดปัจจุบัน อายุ 35 ปี เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่สถาบันราชมงคล วิทยาเขต สุรินทร์ และได้แต่งงานกับ ฟรานซิสกา เดิม โจนส์ อาสาสมัครเพื่อการพัฒนาชนบท เมื่อปี 2534 มีบุตรด้วยกัน 2 คน ลูกชายคนโต ชื่อ โจอี้ หรือ โจเซฟ หวังเป็น และลูกสาวคนเล็ก ชื่อริสา หวังเป็น

เมื่อตอนโจอี้ อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้แสดงอาการอึดอัดไม่สบายไปโรงเรียนและเริ่มสนใจที่จะทำการบ้าน ให้เห็นหรือแสดงอาการต่าง ๆ ที่สื่อถึงความไม่สบายไปโรงเรียน เช่น ทำหนังสือขาด ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงนี้อาจารย์ประหยัด และฟรานซิสกา สามารถรับรู้ได้ และเริ่มรู้สึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้มีการพูดคุยกับโจอี้ ผลก็คือ โจอี้มีความรู้สึกที่ไม่ดีกับโรงเรียน โดยโจอี้เล่าว่า เวียนหัวโรงเรียน ไม่สนุกเลย ทำอะไรผิดก็โดนครู และโดนดุ

ดังนั้น อาจารย์ประหยัด และฟรานซิสกา จึงคิดหาวิธีอื่นที่จะจัดการศึกษาให้กับโจอี้ พอดีโจอี้ ขาดชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 อาจารย์ประหยัด และฟรานซิสกา จึงให้โจอี้เริ่มเรียนหนังสือที่บ้าน โดยมี ฟรานซิสกาเป็นผู้ดูแลและสอน

2. วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สำหรับวัตถุประสงค์การสอนนั้น อาจารย์ประหยัดและฟรานซิสกา ได้ตั้งวัตถุประสงค์ด้วยกัน 3 ข้อคือ

1. การสอนนั้นต้องให้ลูกมีความสุขในการเรียนรู้ ตามช่วงอายุ รุ่นและวัยเดียวกันกับลูกตาม เพราะการเรียนรู้นั้นจะสามารถทำให้เข้าใจและจดจำได้ง่ายถ้าการเรียนเป็นการเรียนอย่างมีความสุข
2. การสอนเพื่อให้ลูกชายสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองในอนาคต โดยการเรียนจะเป็นการเรียนจากประสบการณ์จริงเป็นส่วนใหญ่
3. การสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความอบอุ่นคุ้นเคยกับครอบครัวและเครือญาติ เพราะการที่ฟรานซิสกา เป็นชาวอังกฤษทำให้การสื่อสารในเครือญาติต้องมี 2 ภาษา และมีกิจกรรมที่สามารถทำในเครือญาติและครอบครัวได้อย่างมีความสุข

3. เนื้อหาหรือหลักสูตรการเรียนรู้

การจัดเนื้อหาหรือหลักสูตรในการสอนนั้น อาจารย์ประหยัด และฟรานซิสกา ได้ใช้หลักสูตรของตัวเองขึ้นแต่ยังมีการใช้เอกสารประกอบของกระทรวง โดยตารางเรียนในวิชาต่าง ๆ แต่ในวันนั้น อาจารย์ประหยัด และฟรานซิสกา ค่อนข้างยืดหยุ่น บางครั้ง โจอี้ จะเป็นผู้เลือกว่าจะเรียนวิชาอะไร โดยแต่ละวัน โจอี้จะต้องเขียนเรียงความส่งอย่างน้อยวันละ 1 หน้า โดยจะเขียนเป็นภาษาอังกฤษกับภาษาไทยสลับกันไป แล้วแต่ความเหมาะสม

การเรียนรู้นับถือโทรทัศน์ก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ “ครอบครัวหวังเป็น” ดูเป็นประจำ คือ รายการ national geographic, ที่บีบีซีเขียน, ทำานำโลกกับ nine science ซึ่งเป็นรายการทีวีที่ทั้งให้ความรู้แก่เด็ก ๆ และความสนุกสนานด้วย

การเรียนวิชาชีพก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทาง อาจารย์ประหยัด และพรานฮิสคา ได้จัดให้ใจไว้ เช่น การเรียนดนตรี การเรียนกีฬา (ว่ายน้ำ) ซึ่งวิชาชีพเหล่านี้ โดยเฉพาะด้านนาสอนให้

กิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ เช่น ค่ายศิลปะ ค่ายเยาวชน ฯลฯ ล้วนเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากสถานที่เพื่อไปเรียนรู้การใช้ชีวิตด้วยตนเองนอกบ้าน โดยบางครั้งไม่มีอาจารย์ประหยัด และพรานฮิสคา ติดตามไปด้วย

ส่วนวิชาบังคับ ดังตัววิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) และวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.) นั้น อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคาได้ดัดแปลงมาสอนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่การสอนในหนังสืออย่างเดียว

4. รูปแบบ กระบวนการ หรือวิธีการจัดการเรียนรู้

รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ที่ อาจารย์ประหยัด และพรานฮิสคา จัดให้ใจไว้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. รูปแบบการอธิบาย เป็นการสอนโดยการอธิบายในสิ่งที่ใจยังไม่เข้าใจ เช่น การออกไปเรียนรู้นอกบ้านแล้วใจเกิดความสงสัยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา ก็จะใช้วิธีการอธิบาย

2. รูปแบบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การสนใจและเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และการค้นคว้าด้วยตนเองจะช่วยให้เข้าใจและจดจำสิ่งนั้นได้อย่างดี ดังนั้น อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา จึงเลือกการสอนโดยการค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลัก ส่วน อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา เป็นเพียงที่ปรึกษาและสอบถามเวลาที่ไม่สามารถเข้าใจหรือทำสิ่งนั้นไม่ได้ เช่น การเรียนกีตาร์ ลูกชายอาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา จะฝึกด้วยตนเองแต่เวลาไม่เข้าใจทำเองก็จะมาถามอาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา เป็นต้น

3. รูปแบบการศึกษาแหล่งสถานที่ การศึกษานอกสถานที่ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าค่ายกิจกรรมที่กลุ่มต่าง ๆ จัดขึ้น เช่น ค่ายศิลปะ ค่ายเยาวชน หรือค่ายกีฬา เป็นต้น การไปศึกษานอกสถานที่ในรูปแบบค่ายจะทำให้ ลูกชายอาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการเรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง

4. รูปแบบการลงมือปฏิบัติจริง การสอนโดยการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้ใจสามารถ เข้าใจและจดจำวิธีการทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างแม่นยำและที่สำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนานและที่สำคัญลูกชายอาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา ก็เรียกร้องอยากลงมือทำอีกครั้งเมื่อมีโอกาส

5. รูปแบบการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้จากสื่อ เช่น การฟังเทปจากวิทยุ หรือการดูหนังสือที่สนใจหรือหาสนใจ หรือการเรียนรู้จาก อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

6. รูปแบบการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เป็นการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จริงเพื่อการเรียนรู้ และสามารถแก้ปัญหาได้ เช่น การซื้อของเมื่อแม่ค้าทวงเงินมา อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา ก็จะถามลูกชายเพื่อฝึกการคำนวณ เงินทอนในการซื้อขาย เป็นต้น

7. รูปแบบการพูดคุยเพื่อหาเหตุผล เช่น ครั้งหนึ่ง อาจารย์ประหยัดและพรานฮิสคา จะออกไปข้างนอก แต่ลูกชายไม่ยอมไป จึงต้องมาโน้มน้าวกัน เป็นต้น

5. การประเมินผล

การประเมินผลของ อาจารย์ประยัตต์และฟรานซิสคา สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การประเมินโดยใช้แบบสอบถาม เป็นการประเมินผลโดยการให้ญาติ ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดตัวเด็ก เป็นผู้ประเมินโดยการกรอกแบบสอบถาม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของลูกชาย
2. การประเมินผลโดยใช้สมุดบันทึกประจำวัน เป็นการประเมินผลโดยดูจากสมุดบันทึกที่ลูกชายบันทึกทุกวันว่า ลูกชายมีการเปลี่ยนแปลง โดยจะดูว่า ก่อนได้เรียนกับหลังได้เรียนมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. การประเมินผลโดยการสอบถามจากผู้อื่นที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสอบถามโดยการพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมที่ถูกอาจารย์ประยัตต์และฟรานซิสคา ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย
4. การประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรม เป็นการเฝ้าระวังดูว่า ลูกชายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
5. การประเมินผลโดยการเทียบความรู้กับเด็กในระดับโรงเรียน เป็นการเปรียบเทียบความรู้ในเนื้อหาวิชาเดียวกันว่า ลูกชายอาจารย์ประยัตต์และฟรานซิสคา เป็นอย่างไร รู้มากกว่าหรือเด็กนักเรียนในระบบมีความรู้มากกว่า

ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า

บริบท (c)

คุณครูสังวาลย์ ได้เล่าประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ว่าในช่วงแรกได้มีเด็กนักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาที่ด้อยและขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากมีข้อจำกัดทางสภาพภูมิประเทศที่ห่างไกล ขาดทุนทรัพย์ การคมนาคมไม่สะดวก ฯลฯ

ฉะนั้นเพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนชาวไทยภูเขา และสนองตามพระราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ที่ทรงต้องการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในท้องถิ่น ขาดทุนทรัพย์ เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2542 โครงการพระเมตตาสมเด็จย่า องค์การบริหารส่วนตำบลช้างเคื่อง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ รวม 3 หน่วยงาน ได้ตกลงร่วมมือจัดทำโครงการรณรงค์จัดการศึกษาให้แก่เด็กเรียนผู้ด้อยโอกาสที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ของ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ โดยทำเป็นโครงการนำร่อง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542-2547 และจัดตั้งสถานศึกษาพิเศษขึ้นให้เป็นสถานศึกษาและพัฒนาการจัดการศึกษาแนวใหม่ให้สอดคล้องกับพระราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ในการพัฒนาชุมชนของตนเองในด้านต่าง ๆ เวียดนามสถานที่แห่งนี้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า”

ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ตั้งอยู่บริเวณเนินเขาภักดีเนินเก้ง ม.17 ต.ช้างเคื่อง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

พื้นที่การปฏิบัติงานของชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสันเก็อง บ้านใหม่บุญเคย และบ้านแม่ปาน

ปัจจัยป้อน (i)

ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา และจัดการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้

ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” อยู่ภายใต้การดูแลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน โครงการพระเมตตาสมเด็จย่า และ อบต.ช้างเคื่อง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการบริหาร และคณะทำงาน

คุณครูสังวาลย์ แจ้งว่า ปัจจุบันคณะทำงานมีนายสิงหา แซ่ตั้ง เป็นผู้จัดการชุมชนการเรียนรู้ฯ ครูอาสาสมัครกรมการศึกษานอกโรงเรียน ครูประจำศูนย์วัดราชนิธิ์ และครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสาธิตสามัญ

ปัจจุบันชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” มีครูประจำอยู่ที่ชุมชนรวมทั้งสิ้น 5 คน

ผู้เรียนภายในชุมชนการเรียนรู้ ส่วนมากจะเป็นนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนชาวไทยภูเขา

หลักสูตรที่ใช้ภายในชุมชนการเรียนรู้ จะใช้หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.)

หลักสูตรของชุมชนการเรียนรู้ ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.) โดยจะมีการวางกรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งใช้ระยะเวลา 3 ปี

ชุมชนการเรียนรู้ ได้รับการสนับสนุนจากที่ต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. กรรมการศึกษาของโรงเรียน เช่น ค่าใช้จ่ายในส่วนของการเดินทาง ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่าจ้างครู ค่าตอบแทนวิทยากร

2. โครงการพระเมตตาสมเด็จย่า จะให้การสนับสนุนตามการเขียนโครงการที่ทางชุมชนการเรียนรู้ ได้เสนอ เช่น โครงการพริกกระเทียม ฯลฯ และสนับสนุนในเรื่องของการกินอยู่ของนักเรียนรวมทั้งเครื่องใช้ต่าง ๆ แต่ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงโครงการพระเมตตาสมเด็จย่า จะยกเลิกการสนับสนุนในปี พ.ศ. 2547

3. สบต.ช่างเห็ง จะบริจาคที่ดินซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะของหมู่บ้านสันเก๋องให้ใช้เป็นสถานที่ตั้งชุมชนการเรียนรู้ และช่วยเหลือทางด้านการศึกษาอุปโภค บริโภค

4. แผนกการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ฯลฯ รวมทั้งหน่วยงานเอกชน จะให้การสนับสนุนในส่วนของการตอบรับกับวิทยากรมาบรรยาย ที่ชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องของค่าตอบแทน

กระบวนการ (P)

การเปิดรับสมัครนักเรียนเพื่อเข้าเรียนที่ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” จะมีการประกาศรับสมัครภายในเดือนมีนาคมของทุกปี โดยชุมชนการเรียนรู้เริ่มรับนักเรียนในเดือนมีนาคม 2543 เป็นรุ่นแรก และได้ทำการรับรุ่นละ 25 คน สำหรับปีการศึกษา 2546 ที่จะมีการประกาศรับสมัครนักเรียน ถือว่าเป็นผู้เรียนของชุมชนการเรียนรู้ รุ่นที่ 4

กลุ่มเป้าหมายของชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” จะเน้นผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษาจากศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และพื้นที่ใกล้เคียงเป็นชาวไทยภูเขาที่ด้อยและขาดโอกาสทางการศึกษา

นักเรียนที่จะเข้าเรียนที่ชุมชนการเรียนรู้ หลังจากสมัครเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนต้องมาทดสอบ กั้น-นอน อยู่ที่ชุมชนประมาณ 15 วัน - 1 เดือน (ผู้เรียนรุ่นที่ 3 ได้มาทดสอบอยู่ในช่วงวันที่ 15 มีนาคม 2545 - 20 เมษายน 2545)

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายในชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” จะให้ผู้เรียนฝึกภาคปฏิบัติเป็นนักเรียนประจำภายในชุมชน และจะเน้นในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีเป้าหมายแบ่งเป็น 3 ระยะเวลา

ระยะที่ 1 ปรับพื้นฐานผู้เรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนาความรู้ทักษะ

ระยะที่ 3 นำความรู้ไปใช้

เนื้อหาการเรียนรู้นี้ในแต่ละวัน ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอนมี 3 ส่วน คือ วิชาสามัญ วิชาชีพ และวิชาทักษะทางสังคม ขณะเดียวกันก็ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้อาทิตย์วันส่งให้ครูตรวจทุกวัน

คุณครูสังวาลย์แจ้งว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้มีระยะเวลา 3 ปี คือ

ปีที่ 1 สอนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิถีชีวิต วิชาสามัญ อาชีพ ภาวะผู้นำ และทักษะประสบการณ์ชีวิต

ปีที่ 2 เป็นช่วงของการฝึกงาน ฝึกปฏิบัติในหมู่บ้านตนเอง โดยให้ผู้เรียนหาข้อมูลพื้นฐานว่าในหมู่บ้านต้องการอะไร และนำมาเขียนโครงการและวิเคราะห์

ปีที่ 3 ให้นักเรียนจะดำเนินงานตามโครงการที่ตนเองเสนอ จะมีอาจารย์ไปร่วมนิเทศ ซึ่งอาจารย์ที่ร่วมนิเทศจะมาจากโครงการเมตตา, กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ศูนย์ภาค (คณะวิจัย) และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

โครงการที่นักเรียนดำเนินงานนั้น จะใช้เวลาประมาณ 5-6 เดือน โดยนักเรียนจะเดินทางเข้าไปหมู่บ้านที่มีการจัดทำโครงการ เดือนละประมาณ 20 วัน แต่คุณครูสังวาลย์ แจ้งว่าในอนาคตจะมีการปรับลดว่าจะปรับระยะเวลาการดำเนินงานตามโครงการจาก 5-6 เดือน ให้เหลือเวลาเพียง 3 เดือน

การจัดประเมินผล การทดสอบผู้เรียนที่ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะใช้ข้อสอบที่ส่งมาจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยการทำงานของโครงการชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” จะมีการประเมินผลการทำงานของคณะทำงานร่วมกันทุกปี ภายในช่วงเดือนกันยายน

ผลผลิต (P)

ชุมชนการเรียนรู้ “สมเด็จย่า” จะมีการออกไปประกาศนียบัตรแสดงวุฒิทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้แก่ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษารับตามเกณฑ์ที่กำหนดของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบันชุมชนการเรียนรู้ มีผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 16 คน และมีผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ซึ่งถือว่าเป็นผู้เรียนรุ่นที่ 1 จำนวน 22 คน ผลการสอบของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น จะสอบผ่านทั้งหมด และได้คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ประมาณ 2.4, 2.5, 2.6 และมีผู้ได้คะแนนสูงที่สุดในระดับคะแนนที่ 3.8

เป้าหมายของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชุมชนการเรียนรู้ คือ การไปเป็นผู้ช่วยสอนกับครูบนคอย ที่รับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปัญหา / อุปสรรค

1. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ และซ่อมแซมมีไม่เพียงพอ

2. งบประมาณอาหารเด็กที่ต้องใช้ประมาณวันละ 10 บาท/คน (รวม 3 มื้อ) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนเงินที่น้อยมากในปัจจุบัน

คุณตรีชัย ชัยพิบูลวงศ์ นักเรียนชุมชนการเรียนรู้ ‘สมเด็จย่า’ (ผู้ให้ข้อมูล)
ที่อยู่ บ้านแม่มะผล ต.แม่ยาว อ.แม่ใจ จ.เชียงใหม่

คุณตรีชัย ชัยพิบูลวงศ์ ปัจจุบันเป็นนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปว.) ชั้นปีที่ 2 ของชุมชนการเรียนรู้ ‘สมเด็จย่า’ ได้เข้าเรียนที่ชุมชนนี้เพราะ ครูอุทิศ ซึ่งอยู่ในหมู่บ้านแนะนำให้มาเรียนต่อที่นี่

การเข้าเรียนในปีแรกคุณตรีชัยเล่าว่า ชุมชนจะให้มีการเรียนรู้ 2 ด้าน คือ เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งจากการดู TV, VDO และอีกด้านหนึ่งจะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยให้มีการทำนา ทำไร่ ทำแปลงผัก พอขึ้นชั้นปี 2 จะมีการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ครูจะไม่มาสอนแต่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง เช่น ทำความสะอาดในชุมชน และในช่วงเย็นนักเรียนจะต้องบันทึกเพื่อจัดส่งให้คุณครู

การเรียนที่ชุมชนการเรียนรู้ ‘สมเด็จย่า’ มีการทดสอบทั้งสอบปฏิบัติและทฤษฎี มีการเรียนไปที่ระบบ และทดสอบ โดยตลอดทั้งปีจะมีการทดสอบรวมอีก 1 ครั้ง วิชาที่เรียนจะมีวิชาการอาชีพด้วย เช่น การเย็บผ้า การค้าขายเพื่อนำไปใช้ค้าขายประกอบการอาชีพ ซึ่งคุณตรีชัยคิดว่า การเรียนที่ชุมชนนี้มีส่วนดีต่อตนเอง เพราะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้วิชาความรู้ และได้ฝึกงานนอกสถานที่

คุณพุดรา พิชิตไพโรจน์ นักเรียนชุมชนการเรียนรู้ ‘สมเด็จย่า’ (ผู้ให้ข้อมูล)
ที่อยู่ 18/1 ม.10 บ้านสวน ต.บ้านพระ อ.แม่ใจ จ.เชียงใหม่

ปัจจุบันคุณพุดรา พิชิตไพโรจน์ เป็นนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปว.) ปี 2 ของชุมชนการเรียนรู้ ‘สมเด็จย่า’ ได้เข้าเรียนที่ชุมชนนี้เพราะ ครูที่สอนที่หอการค้าฯ สุขใจ ที่สอนในชุมชนบ้านสวนได้แนะนำให้มาเรียน

ช่วงแรกที่มาเรียน ประมาณเดือนธันวาคม ครูพุดราเล่าว่า ต้องทำงานหนัก มีการทำสวนผัก เก็บข้าว ซึ่งตนเองไม่พอใจ เพราะคิดว่าชุมชนการเรียนรู้ที่นี้ให้มาทำงาน ทำอยู่ประมาณ 3 สัปดาห์ หรือ 1 เดือน มีรุ่นพี่เข้ามาช่วยทำงาน จึงรู้สึกดีขึ้น และชุมชนมีการสร้างอาคารโรงเรียนใหม่ รู้สึกสะดวกสบายขึ้นปัจจุบันอยู่ที่ชุมชนนี้เป็นเวลา 2 ปีเต็ม รู้สึกพอใจกับการเรียนที่นี่

การเรียนการสอนภายในชุมชนนี้ทั้งทำงาน และเรียนคู่กัน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสอนให้นักเรียนรวมทั้งตนเองรู้จักพึ่งตนเอง ไม่พึ่งผู้อื่น ต้องช่วยเหลือตนเอง เช่น การเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำนา บางครั้งจะได้ข้าวไปไม่พอกัน นักเรียนต้องช่วยกันวางแผนทำนาบ้าง เพื่อให้ข้าวพอกันมากขึ้น แต่ถ้ามีปัญหาบางอย่างที่ไม่สามารถแก้ไขตนเองได้ ครูในชุมชนจะคอยเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียน

การทดสอบในการเรียนรู้ จะไม่มีการทดสอบข้อเขียน จะใช้วิธีการดูจากการปฏิบัติ ถ้านักเรียนคนใดตั้งใจทำงาน และตั้งใจเรียนก็จะได้คะแนนมากกว่าผู้ที่ไม่ตั้งใจ ซึ่งจะประเมินผลโดยครูประจำชั้น ปว. และในช่วง 1 เดือน จะมีการให้ของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ กับผู้ที่ทำงานดี สำหรับคนที่ไม่ตั้งใจทำงานก็จะให้มีการปรับปรุงตัว